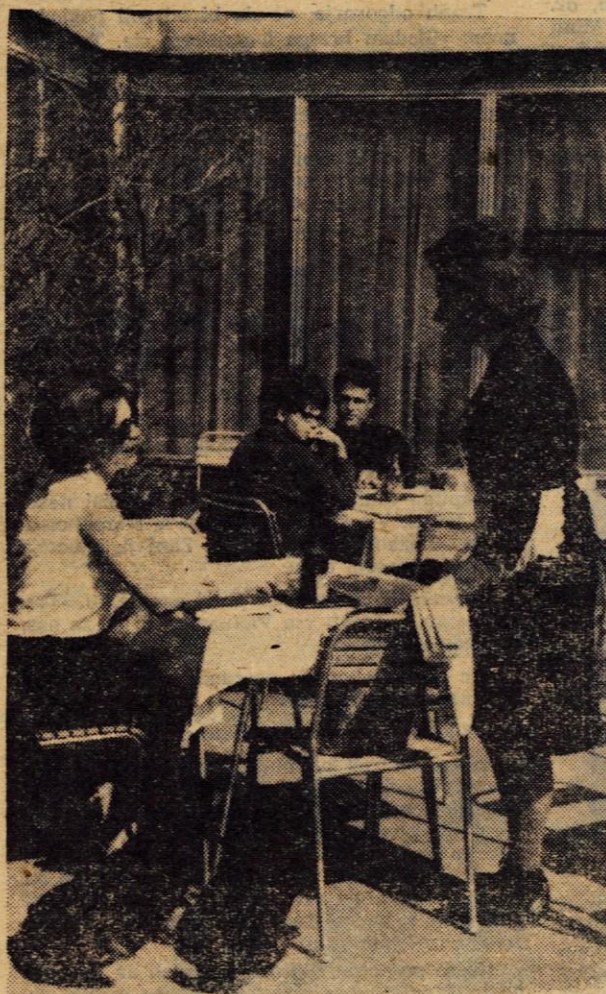

Pomladno sonce je privabilo na teraso restavracije Park že prve goste.

Pred cerkvijo v Kranju že nekaj časa izkopujejo staroslovanske grobove.

V DVEH URAH IZ BOHINJA V TRST

Zamisel o izgradnji ceste skozi predor ni neuresničljiva, zahtevala pa bo 600 milijonov dinarjev. Kje dobiti denar, ali bodo občinske skupščine in gospodarske organizacije denarno podprle investicijo? Za začetek pa je dobre volje na pretek. Na goriški turistični zvezi se je že sestal pripravljalni odbor in sklenil ustanoviti poslovno skupnost in na vsak način pričeti z delom že letos. Leta 1970 pa naj bi se iz Bohinja v Trst pripeljali po cesti v pičlih dveh urah! Fantastično, se navdušujejo oni; preuranjeno, menijo drugi! Ali so slednji nazadnjaki? Fravijo: nismo znali izkoristiti vlak, v isti sapi pa se navdušujemo za drago investicijo! Prvi pa jim odgovarjajo: zakaj ribarite v kalnem in po nepotrebnem dvigate prah, ko pa ne dojamete smisel vrednosti ceste skozi predor! Kdo ima prav, prepuščamo bralcem! Vsekakor pa je pošteno, da si pri tem natočimo v kozarce zares zdravega vina, da nas ne bo potem bolela glava.

Ko so gradili bohinjski predor so prvotno nameravali zgraditi dvotirno železniško progo. Kasneje pa so ta načrt opustili. Enotirni železniški promet, ki povezuje Gorenjsko s Primorsko, je za takratne razmere zadoščal. V zgrajenem, šest kilometrov dolgem predoru, je tako povsem nepredvidoma ostal po vsej dolžini tri metre širok prostor, ki bi zadostoval za enosmeren promet za osebne avtomobile, avtobuse in celo tovornjake. Podjetni turistični delavci so prejeli za dokaj vabljivo vabo in se z vso vnamo lotili velike in zahtevne, pa tudi precej odgovorne naloge. Zgraditi cesto skozi predor ni majhna reč, zlasti ne, če še ni znano, kdo vse bo prispeval denar za uresničitev zamisli. Na nedavni seji v goriški turistični zvezi so zares ustanovili pripravljalni odbor, ki ga bo vodil Milan BRIC, ljudski poslanec in direktor hotela Zlatorog v Bohinju. V poslovno skupnost so sklenili povabiti gorenjski občini Radovljico in Jesenice in

več občin onstran predora. Tudi večje gospodarske organizacije iz povabljenih občin naj bi postale članice te skupnosti. Seveda zaradi sofinansiranja gradnje. Razen tega računajo, da jim bo direkcija skupnosti železnic v kratkem dovolila gradnjo in da tu ne bo zaprek. Prva ovira (če izpustimo denar) bo prav gotovo voda v predoru. Zlasti v deževnem vremenu jo je kar dovolj. To pa seveda ni nepremostljiva ovira. Ker bo možen edino enosmeren promet, bo potrebno namestiti semaforje. Končno pa bo potrebno na obeh straneh predora, to je v Boh. Bistrici in Podbrdu urediti precejšen parkirni prostor. Hkrati s tem pa ne bi smeli prezreti dejstva, da je cesta zlasti na Primorskem zelo slaba. Samo cesta skozi predor ne bo omogočila prijetne in hitre vožnje ob takem stanju naših cest. Zanimivo bi bilo vedeti, ali je vzporedno z gradnjo ceste skozi predor predvidena tudi ta investicija, namreč ureditev ceste na Primorskem.

Cesta skozi predor bi vsekakor pripomogla k živahnjejši in predvsem uspešnejši zimski turistični sezoni, ne samo v radovljiški in jeseniški občini, temveč na Gorenjskem nasploh. Zato bi morda kazalo, da bi tudi ostale občine na Gorenjskem sodelovale pri gradnji s sredstvi. Tako bi obstojale večje in stvarnejše možnosti, da bomo v nekaj letih zares pričali velikemu dogodku.

Pripomba, da nismo znali izkoristiti vlak, tudi ni tja v en dan. Napačno bi bilo živeti nekaj let v utvarah, pri tem pa prepuščati dragocene devize. Italijani so uvedli »beli« vlak do Trbiža, pa jim tega ni žal. Treba je samo vso stvar boljše organizirati in resneje izkoristiti možnosti, ki smo jih doslej zanemarjali. To pa naj bi bil začetek k uspešnejšemu razvoju turizma, ki bo popolnoma zacvetel z izgradnjo ceste skozi bohinjski predor.

Drago KASTELIC

V tej številki berite:

- na 3. strani Bohinjski metnik
- na 5. strani Pionirji to je vaše
- na 6. strani Prešernove poezije
- na 9. strani tran filmska

Letošnjo najvišjo nagrado za sedmo umetnost je dobil ameriški film My Fair Lady — Moja lepa gospa, ki ga je režiral letošnji Oskarjev nagrajenec Georg Zuckor. Film je dobil osem Oskarjev. Glavno žensko vlogo je v filmu igrala znana Audrey Hepburn, ki jo vidimo na sliki. Za glavno moško vlogo je dobil Oskarja Rex Harrison, za žensko vlogo pa Julia Andrews za glavno vlogo v filmu »Mary Poppins«.

Kadar Evropa in Amerika ogledujeta svoje meje, imata občutek varnosti. Zdi se, da jima nikjer nič ne grozi. Toda, ko prisluneta hrupu bitk, ki se čujejo iz Azije, postane mir nenadoma silno krhek. Veliki napad proti Zahodu se je pričel. Dolgo je že tega, pa vendar še ne tako, da bi to lahko pozabili. Vsi francoski, nizozemski, angleški in ameriški položaji na Daljnem vzhodu so drug za drugim doživljali napade, ki niso obetali nič dobrega. Usoden je bil 7. december 1941, ko so japonske sile presenetile in premagale ameriško floto v Pearl Harbourju.

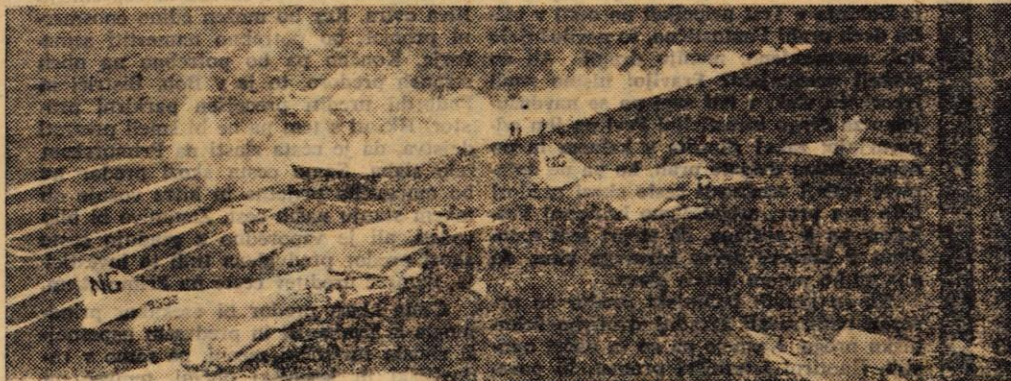
»Vrgli jih bomo skozi vrata.«
 »Jih« — to so trije voditelji gibanja za mirno sožitje med narodi: dr. Pham van Huyen, dr. Ton That Duong Ky in novinar M. Cao Minh Thien, ki so jih pred tremi dnevi aretirali v Saigonu in ki jih general sedaj namerava vreči s padali v vietnamski pas.

»Naša šibka točka je politika,« povzema Thy. Njegov glas je hripav, navdušen. »Če pustimo pacifiste (pristaše gibanja za mirno sožitje med narodi) delovati v Saigonu pod krinko budizma,

»Kaj delaš, Tran Binh?« vprašujejo možje v brivnici.

Tranh odgovarja, ne da bi odvrnil pogled z neba: »Gledam brzega hanojskega sla. Tudi kapitan Smith, sto kilometrov severneje, ogleduje prelet letal. On in njegov narednik, oba iz Misourija, že osem dni korakata s štiristo Vietnamci in jim »svetujeta«. Cilj tega pohoda je obkoliti četo Vietkongovcev, jo potisniti proti morju, kjer se bo znašla iz oči v oči s topovi ameriške mornarice. Smith jim je »svetoval« di-

Vojna spremenja obraz

Letalonosilka Ranger pluje proti severu

Devet sumljivih točk, ki so se ob triindvajsetih pojavile na miniaturnem radarjevem ekranu, so pomenile signal. Na vrhu hriba 327, v prednji utrdbi, ki so jo Američani postavili zaradi obrambe v bitki pri Tourani, ki je sedaj v rokah pomorskih sil, je dvignil narednik telefonsko slušalko. Dve minuti pozneje so bleščeče rakete nadomestile skrivnostno temino s ščemečo svetlobo. In potem niso pretekle niti štiri minute in že so bombniki 105 začeli trgati po-bočja.

Tako se je vse do jutranjega svitanja nadaljevalo bombardiranje. Uro za uro, meter za metrom. Toda ko se je pokazalo sonce in so topovi umolknil, niso patrulje, ki so jih poslali na ogled, našle nobenega trupla.

»Kje vendar so Vietkongovci?«

Kazalec polkovnika Brauna, odgovornega za varnost v okolici baze, zapuša rdeči krog okrog Tourane. Dva sovražna bataljona, ki bi morala biti tukaj, sta izginila v gošči.

»Morda so v Srednjem Annamu?«

Da, некоč so se zbirale tu njihove čete; danes pa ne več.

»V Saigonu?«

Braunova roka nemočno omahne. Zadrege tega štiridesetletnega padalskega oficirja, ki do obisti pozna francosko avanturo v Indokini, je huda. Ameriški poslanec je pač!

Odkar so Američani bombardirali Severni Vietnam, se Vietkong ne pokaže več; cesto 19, ki bi morala biti zgrajena v Srednjem Annamu, so odprli šele po osmih mesecih, število mrtvih pa se je zmanjšalo za tretjino. Vendar si kljub opogumljajočim znamenjem, ki se kopičijo, nihče ne upa izgovoriti besedo zmaga.

»Kitajci in Rusi so jih zapustili. Naša bombardiranja jih ovirajo. Da bi pa izgubili glavo na svojem ozemlju — to še nismo doživeli. Nekaj bodo napravili. Treba je, da nekaj napravijo.« Tako pravijo Američani. To je njihova plat medalje.

»Zdi se, da bomo uspeli,« pravi polkovnik Braun smehljaje, toda to je bolj vprašanje, kot zatrjevanje. In potem dodaja: »Gotovo pa je, da smo toliko posegli v potek bitke, da je vojna v februarju dobila povsem nov obraz.

Skodelica poskakuje na prosojnem porcelanastem krožniku. Nekaj čaja se je razlilo po prtu. General Thy, ki je služil kot poročnik pri Bigeardu in ki dares vodi ameriške vojne operacije v drugem področju, bobna s prsti po mizi.

bodo uspeli polastiti se poveljstva in izgnati Američane. V zadnjih šestih mesecih je 125000 prebivalcev pobegnilo iz vasi, bodisi zaradi bombardiranja, bodisi zaradi Vietkonga in preplavilo mesta Nemogoče je med njimi razločiti odposlance Severa. To prebivalstvo nudi ugoden teren za propagando. Prav zato bom jutri prilpil padalo na hrbet ujetih mož.«

»Brez večbanja?« vpraša Camus.

»O, bodite brez skrbi, dobro jih bomo izvežbali...«

In general Thy bruhne v sarkastičen smeh.

»Kaj pa potem, general? — Potopili bomo sedmo floto.«

Na križišču ulice Doclap in ulice Neodvisnosti stražnik v belem ureja promet. Poldne je. Džipi in GMC se na cestišču pogovarjajo s kolesi in avtomobili. Med zamreženimi izločbami se drenjajo vojaški pari, izložbena okna velikih trgovskih hiš pa ponujajo mimoidočim dišave, čaj, drage kamne, italijanske preproge in tisoče majhnih ničvrednosti, zavarovanih kot največji zaklad. V neki brivnici se milnica suši na licih mož. Tran Binh moli nos skozi okno. Iz oblakov prihaja silovit hrup, ki se razliva nad mestom, hrup, ki narašča, požira vse ostale šume, od zvonjenja koles do kričeče pesmi, ki se ponuja v tranzistorjih, zvonko drhtenje steklenih predmetov pa spremlja neznošno bučanje reaktivcev; ameriški bombniki so na svojem običajnem, vsakdanjem poletu.

rektno pot, njegovi pa jih bodo zahrbtno zapletli v brezizhodno mrežo.«

Kapitan Smith ni na svoji poti srečal nobenega borca. V vaseh so srečavali le starce, otroke in ponižno proseče ženske. Zanj je situacija trenutno povsem čista.

»Rešitev je enostavna,« pravi naredniku. »Treba je samo vkrcati vse Vietnamce, ki so za nas, na sedmo floto.«

»In potem?« vpraša narednik. »Kaj boste potem napravili, gospod?«

»Potopili bomo sedmo floto.«

Nekaj metrov od obeh Američanov se vietnamski poveljnik molče guglje v mreži. Včeraj so ujeli nekega ranjenega Vietkongovca. Povedal je, da je njegova četa odšla proti jugu. Poveljnik ga je spraševal dalje, »brez« brutalnosti. Miadenič, oblečen v črno, je ležal pred njim na pesku in ni hotel več govoriti. Zjutraj je ležal prav tam, mrtev, s sklenjenimi rokami in z obrazom, obrnjenim proti nebu.

Ko so po petnajstih dneh prispeli na ilovnato planoto, posejano z nizkimi griči, so mislili, da so zašli v usodno past. Ta misel pa se jim danes zdi smešna. Z geografskega stališča je kotlina Tourane široko odprta na morje in ogromne letalonosilke sedme flote. In potem je tu še vojaško stališče; v Tourani je vse polno letal: dvajset lovcev F 104, najhitrejših in najmodernejših na svetu, dvajset bombnikov B 57, ki nosijo atomske naboje, Canberre, 150 helikopterjev z raketami in mitraljezi, brezštevne transportne naprave, topovi, tanki itd.

Vendar morajo Američani kljub tolikemu orožju priznati, da so se sile Vietkonga okrepile.

Pred štirinajstimi dnevi so v Kannacu, na jugu Devetnajste ceste poskušali Vietkongovci uničiti neko ameriško postajo. Počakali so, da je dež zabrisa njihove sledove. Ob polnoči so napadli. Bitka je trajala en dan in še naslednjo noč. Med žrtvami so Američani »zmagoslavno« našli polkovnika Ngoja in njegov dnevnik, v katerem je zapisal: »Naše življenje je trdo, bombardiranje ni konec, toda...«

Dalje Američani molčijo. Toda dnevnik ne molči. Koliko časa bo še trajalo njihovo »zmagoslavje?« Borci za svobodo svojega ljudstva so vsak dan močnejši in tujim zavojevalcem ne bodo dopustili, da kdaj zmagoajo.

Na jugu se nadaljuje gverila: Ameriška vojaka sta ujela ranjenega Vietkongovca

Koze še vedno ogrožajo svet

Ljudje pravijo, da če udariš princa, ga moraš udariti tako, da ga ubiješ. To velja tudi za koze. Večkrat se nam je že maščevalo, da smo jih samo udarili, ne pa tudi uničili. S cepljenjem se je nevarnost pred njimi že precej zmanjšala, vendar so v zadnjih letih registrirali še vedno povprečno 100.000 obolenj.

Pri odkrivanju te bolezni je potrebna tudi precejšnja sreča. Ogromno število študentov medicine v razvitih deželah še nikoli ni videlo koz in vedo le iz učbenikov, kakšna je ta bolezen. Zaradi tega ni nič čudnega, če obo-

lenje večkrat zamenjajo s katerim drugim.

Tudi preprečevanju večje epidemije koz v New Yorku leta 1947 je botrovala le »slepa sreča« — vsaj v tolikšni meri, kakor tudi hitro ukrepanje javnih zdravstvenih delavcev.

Drama se je pričela 1. marca, ko je Evgen L... prišel iz Mexico Cityja in se ustavil v New Yorku. Kmalu, ko je odpotoval, je namreč zbolel, a je prenašal težave vse do New Yorka. Spotoma se je avtobus ustavil in potniki so vstopali in izstopali. Ko je prišel v New York, je bil že tako bolan, da ni mo-

gel nadaljevati potovanja. 5. marca je odšel v bolnišnico, čez tri dni so ga premestili v drugo ustanovo, kjer je 10. marca umrl za »erythema multiforme«. Tako se je glasila diagnoza! Misel na pravi vzrok pa se je porodila šele čez dobre tri tedne, ko sta v isti bolnišnici zbolela za kozami še dva bolnika. Epidemiologi — detektivi zdravstvene službe — so sledili bolezni do potnika iz Mexico Cityja in njihov sum je bil potrjen, ko so iz laboratorija dobili vzorce, ki so jih vzeli iz gnojnih mehurčkov pokojnega L... V vseh osem mest, kjer se

je avtobus ustavil, so takoj brzojavili, naj izsledijo in cepijo čim več ljudi, ki so prišli v stik z Evgenom L... Zdravniki in detektivi so se nastanili v hotelu, kjer je živel L... Vse hotelsko osebje in vse stalne goste so takoj cepili proti kozam. Dobili so imena 3000 prehodnih hotelskih gostov, ki so bili v hotelu v tistih dneh. Gostje so se med tem časom razšli po 29 državah ZDA. Vsem so poslali nujno brzojavko in večina je bila takoj cepljena. V nekaj dneh je pri imunizaciji ljudi, ki so bili v neposrednem stiku z bolnikom, sodelovalo v boju proti

kozam tisoče zdravnikov. Težave so bile v tem, da je v newyorških bolnišnicah ležalo že več ljudi, obolenih za kozami. V nevarnosti je bilo celotno prebivalstvo velikega mesta. Časopisi, radio in televizija so pozivali ljudstvo: »Zavarujte se pred kozami! Dajte se cepiti!« Uredili so zasilne postaje za cepljenje in v ta namen uporabili tudi vseh 84 policijskih postaj in 200 šol.

To je bila največja in najhitrejša akcija cepljenja v svetovni zgodovini. Več kot 6.350.000 od 8 milijonov Newyorčanov je bilo cepljenih. Mesto je za las ušlo nesreči! Bilo je le 12 obolenj in umrlo sta samo 2 bolnika. Izbruh koz so omejili na eno samo mesto, v glavnem zato, ker so s hitrim in učinkovitim sistemom dela obvarovali stotine drugih mest.

P. C.

Obisk pri slikarju-amaterju

„BOHINJSKI UMETNIK“

Pred dnevi me je pot zanesla v Staro Fužino pri Bohinju. Tu živi slikar-amater JANEZ CVETEK. Njegov atelje je, lahko bi dejali, zelo skromen. Vendar pa ni skromen samo njegov atelje, temveč je tak tudi on, kljub temu, da imajo njegove slike določene kvalitete.

KOLIKO LET SE ŽE UKVARJATE S SLIKARSTVOM?

Precej let se že ukvarjam s slikarstvom. Kajti štiri-deset let že razstavljam. Že v fantovskih letih sem dobil izredno veselje do slikarstva in do fotografiranja.

KAKSNE MOTIVE NAJRAJE UPODABLJATE?

Najbolj so mi pri srcu motivi gora, starih hiš, voda in nasploh pokrajin.

KOLIKO SLIK STE ŽE DO SEDAJ NAPRAVILI?

Vseh skupaj je sedaj nekaj nad tristo.

KJE STE ŽE RAZSTAVLJALI?

Leta 1935 sem imel prvo samostojno razstavo v Ljubljani. Potem sem razstavil še v Bohinju, Bohinjski Bistrici in v nekaterih drugih krajih.

ZNANO MI JE, DA STE ZA SVOJE DELO DOBILI TUDI NEKATERA PRIZNANJA. KATERO VAM JE NAJDRAGOCENEJŠE?

Vsekakor tisto priznanje iz Bohinja: »NAGRADO ZA DOBER TALENT«.

ALI SVOJE IZDELKE TUDI PRODAJATE?

Do sedaj sem jih prodal okoli 200.

DELATE TUDI PO NAROČILU?

Da! Vendar, če mu izdelek ne ugaja, ga mu ni treba vzeti.

KDO VSE NAROČA?

Od posameznikov do šol in prosvetnih društev.

V celoti sem slikovno opremil oder v Češnjici, delno pa v Starí Fužini in na Koprivniku.

KAKšno JE BILO VAŠE ŽIVLJENJE?

Rodil sem se leta 1894 v Starí Fužini. Poročil se nisem. Živel sem vedno zmerno in včasih zelo revno. Saj veste, kako je biti gozdni delavec. Kljub temu, da imam 30 let delovne dobe, dobivam sedaj neko priznavalnino. Sedaj pa pričakujem, da bom dobival pokojnino in bo mnogo boljše.

ALI SE POLEG SLIKARSTVA UKVARJATE SE ŠE CIL DRUGIM?

Čas si preganjam tudi s fotografiranjem in nekaterimi drugimi obrtnimi deli. Fotografiram za dobršen del bohinjske doline.

Pri odhodu smo mu zaželeli še mnogo ustvarjalnosti pri slikarskem delu in veliko let življenja. — J. JARC

Pomanjkanje govejega mesa ni primer samo našega trga, temveč tudi na trgih v drugih evropskih deželah. Znižan stalež živine bo imel za posledico tudi še v bodoče slabo založenost trga z mesom. Pomanjkanje krme in nestimulativna cena mleka vpliva, da se število krav in telic še manjša. Za obdržitev današnjih cen mesa, moramo zato goveje meso zamenjavati z mesom drugih živali hitrejše prireje, predvsem s perutnino, z ovcami, s prašiči in z ribami. S prepovedjo klanja telet, dokler ne dosežejo predpisane teže pa skušamo ubla-

Ribe - nadomestilo za goveje meso

Žiti velik zakol z umetnim osemenjevanjem cikastega goveda, z simentskimi povečujemo število kvalitetnih telet in dobivamo večjo težo. Pri nas na Gorenjskem smo že zabeležili prve uspehe, ki so vidni v narasli teži goveda za 20 odstotkov. Uspeh, bi bil lahko še večji, če bi posamezni živinorejci ne puščali plemenskih krav pod zakotno bike. Ob še nadaljnjem povečanjem naraščanju teže goveda bi se tudi cena mesa če ne znižala pa vsaj obdržala na sedanji ravni.

K temu moramo prišteti še vse večjo prodajo prašičjega mesa in rib. Vse več pozornosti polagamo reji perutnine, ki je iz naših hlevov že marsikje izrinila rejo goveda.

M. J.

Krava regruta

Boštjana

Ko je Boštjan odrajal na odslužitev vojaškega roka, je doma pustil samo staro mater. Malo ga je skrbelo, toda takole se je tolažil: »Posestvo je majhno, z materjo rediva samo eno staro kravo, najino Lisko, prašičev nimava, o kokoših in petelinu pa ni, da bi izgubljal besede. Bodo že postorili okoli

sanj o nepočetih tratah, metrskih polenih, plugih in studencih in vsaka njegova druga misel se tako obrne, da nanese na kmetovanje in vaško življenje. Ko maršira s puškomitraljezom na rami z vežbe, razmišlja o svoji kosi, ko se vkopava na položaju, tuhta o kopanju novega vodnjaka, ko si natika zaščitno masko, se spominja dela s čebelami. Njegova pisma, pisana na karirastem papirju s slabo ošljenim svinčnikom, se v glavnem sestojijo iz vprašanj. Kako je s streho, kako je s tisto staro jabolano za hišo, kako je s plotom, kako s tem in onim...

Povsem razumljivo je, da ga najbolj zanima njegova in materina največja dragocenost, okrog katere se vrti njuno življenje kot vrata na tečajih: krava Liska. Daje jima mleko in teleta. Nekaj zanju, nekaj za davek. V njuni samoti, kamor zaide na obisk le kak redek logar, lovec ali drvar, jima je krava največje in najbližje živo bitje. Nikoli in nikdar ne ležeta spat, preden se nista dodobra prepričala, da je Liska sita, dobro privezana, vrata v hlev pa trdno zapahnjena. In vojak Boštjan je zadovoljen z materinimi odgovori, kajti, če to ali ono ne gre ravno najbolj gladko, je pa z Lisko vse v redu: dobro molze in rada je in kaj ji lahko še drugega manjka? Z veseljem obrazom stlači Boštjan materino pismo v žep svoje SMB bluze in gre z okornimi kmečkimi koraki, ki jih niti strojevi niti mar-

ševski korak ni mogel preoblikovati, v trpezarijo na ručak.

Potem pride nekega dne pismo. Boštjan ga vzame z utripajočimi žilami iz rok četnega pisarja, kajti že od daleč vidi tujo, neznano pisavo. Ko ga prebere, izgine spokojnost z njegovega obraza. Zapre se vase in več dni hodi naokrog kot mesečen. Kajti soseda mu piše, da so mati hudo bolni. Sploh ne morejo vstati. Ona pri-

hiti vsak drugi dan k njej, da ji da jesti, več pa ne more storiti, kajti do doma ima skoraj uro daleč in delo jo kliče. Do zdravnika pa je utripajočimi žilami iz rok pol dne...

Boštjan si ne upa prositi za dopust. To ga še bolj potlači. Tovariši opazijo spremembo, silijo vanj z vprašanji. Naposled se enemu le izpove. Fant ga takoj tolaži: »Bo že kako, Boštjan! Le verjemi mi, da bo vse prav! Nič ne skrbi za mater!«

Boštjan ga sunkovito pogleda. V njegovih začudenih očeh vzplamti tisočletna zgodovina kmečkega ljudstva, stoletja njegove vsakodnevne borbe, borbe oračev in sejalcov, ko nedolžno odgovori:

»Mater? Toda kaj bo z Lisko, Lisko, Tone? Če mati ne morejo vstati, to pomeni, da stojijo po cele dneve lačna v hlevu...«

Čuk v tranzistorju

hiše, na polju pa bodo sosedje malo pomagali in bo šlo!»

In je res šlo, vsaj v začetku. Materina pisma so se vsa po vrsti začeljala z značilnim: »Dragi moj sin, pri nas smo vsi zdravi...« in to je Boštjana pomirilo. Vedel je, da so mati še vedno trdni, da Liska pridno je, da lisica ne hodi več po kure, da so bila dela na polju pravi čas opravljena. Kajti Boštjan vam je pravi kmečki fant z nepokvarjeno kmečko dušo, ko da je zrasel naravnost iz dobre, rodne kmečke prsti. V šolo ni dosti hodil, kajti dom mu je v odmaknjeni, pasivni komunici, kjer je še radio redkost in kjer so o televiziji le brali v lokalnem listu, ki ga poštar enkrat tedensko prinese v njihovo pustoto. Zato so Boštjanove oči polne

Stare pravljice v novi obleki

Pogumni krojaček

Sredi najhujše turistične sezone je mlad krojaček sedel ob svoji delovni mizi in šival, šival, kajti nove norme so bile precej zahtevne in je moral hiteti, če ni hotel kvariti učinka svoje ekonomske enote. V delu ga je neprestano motila uslužbenka iz administracije, ki je zbirala zdaj te, zdaj one podatke. Vso mizo mu je prekrila z obrazci, da jih izpolni. »Le kdo si je izmislil te puste papirje!« je jezno zagodrnjal krojaček, pustil delo in začel izpolnjevati obrazce, toda praznih okenčkov kar ni hotelo biti konec. Slednjič je krojačku pošlo potrpljenje, zamahnil je z roko in pometel obrazce v koš. Kar sedem jih je odfrtalo z mize.

»To sem junak!« si je rekel krojaček. »Vsa komuna naj zve, kdo pravzaprav sem in kaj zmorem.« Iz »flik«, ki jih krojači tako težkega srca vračajo strankam, je urezal in sečil pas, nanj pa z velikimi črkami napisal: »Sedem birokratov na en mah.« Potem se je opasal, dal odpoved, vtaknil v žep kos starega sira, ki so mu ga podtaknili v samopostrežbi in ptička, ki ga je neki huligan ustrelil z zračno puško v nožico, in se odpravil po svetu, da v občini, kjer obrtnikov ne pestijo prehudo z davki, odpre privatno obrt.

Iz mesta jo je mahnil proti najvišjemu griču, ker je bila sobota in je vedel, da bo našel v planinski postojanki pri pi-jači precej vplivnih mož, ki so mu bili

potrebni za izdajo obrtnega dovoljenja. Ko se je z žičnico priguncal na vrh hriba, je pred seboj zagledal znanega gospodarstvenika. Pogumno je stopil predenj. Gospodarstvenik ga je prezirljivo premeril od spičakov do frizure. Krojaček si je odpel italijanski dežni plašč in mu pokazal pas z napisom: »Sedem birokratov na en mah.«

»Če si res tako močan,« mu je rekel gospodarstvenik, »stisni kamen, da bo iz njega pritekla voda. Vidiš, takole kot jaz: vzamem šop papirjev, skuham godljo iz števil in stisnem, da se potrošnik kar poti, ko plačuje polomije meni podobnih.«

Krojaček se je pripognil, kakor da je pobral kamen, v resnici pa je vzel iz žepa sir in ga začel stiskati kot davek zasebnega kmeta. Res je padlo na tla nekaj kapljic in ekonomist se je močno začudil.

»Prav, močan si res kot vidim. Zdaj pa vzemi kamen in ga vrzi tako visoko, kot segajo naše cene!«

Krojaček je, ne bodi len! vzel iz žepa ptička in ga vrgel v zrak. No, in zdaj moramo pač počakati, kaj bo prvo padlo: ekonomistove cene ali krojačkov »kamen.« Šele potem bomo lahko pravljico nadaljevali.

Toda ne vem, če bomo to številko Panorame kdaj dočakali! Pa ne dvomim za voljo ptička...

Težave in problemi...

Mislim, da se v današnjem tempu življenja povsod in pri vsakomur pojavljajo razne težave in problemi. Nekdo ima težave s štipendijo, učenjem, drugi z davkom, tretji s honorarnim zaslužkom, četrtega zopet tare problem, kako priti do deviznih sredstev za nakup avtomobila itd. Skratka težave, problemi na vseh koncih in krajih.

Eno takih težav oziroma problemov imamo tudi mi, stanovalci stolpnice, in to z dvigalom oz. liftom. Lift

upam, da poznate vsi, to je naprava, ki ponavadi ne dela, kadar ni elektrike, kadar pa je, takrat se pa pokvari.

Takšen lift je tudi v naši stolpnici. Bil je že večkrat »generalno« popravljen. Kljub temu, da je bil generalno popravljen, je moral biti naš stanovalec pravi specialist, če se je hotel v njim peljati. Npr., če si hotel v šesto nadstropje, si pritisnil na gumb III, ko je lift s tem momentov zaštar-tal, si tiščal z vso silo na gumb V, med vožnjo si pri-

tisnil na gumb I, in ko si bil v desetem nadstropju, si pritisnil na STOP. Seveda pa vse to še ni pravilno funkcioniralo, če nisi medtem z desnim komolcem tiščal notranjih vrat in z levo nogo stranski vogal kabine. Vse to je toliko časa trajalo, dokler niso prišli možje iz stanovanjskega servisa in napravili novo generalno. Po tem delu se je lift toliko opomogel, da je vozil točno na pritisk gumba, dobil pa je zopet drugo napako, in to je — tresel in rukal je na

vse pretege. Tako se je sprehajala električna »struja« po gumbih, po vratih, po tebi in sploh povsod, samo po žarnici pod stropom ne. Tako smo bili prisiljeni pritisniti na gumbe s čepicami, klobuki vse dotlej, dokler se zopet niso pojavili privatni obrtniki.

Popravila še trajajo in jih izmenoma delajo obrtniki in servisi. Pri teh popravilih pa sem opazil, da so vsi ser-visi precej dragi, saj naj-manjša dela zaračunajo kar po 10.000 din. Ne rečem, da

to ni pravilno, saj gre vedno denar pač za našo skupnost. Nasprotno pa so nekateri nesocialistični privatniki nerasramni, ker za enako delo zaračunajo 1200 din, kar je obsojanja vredno. Poleg tega pa še isto delo opravijo v dveh urah, namesto da bi delali 10 ur, kot se to spodobi poštenemu občanu.

Naj bo kar hoče, zoper servise in obrtnike ne bom rekel nobene več, pa če lift dela al' pa ne. Jaz se bom v bodoče vozil po stopniščni ograji s petega nadstropja navzdol, pa če tudi pri tej vožnji strgam en par hlač — mi je prav vse gluh!

Grega

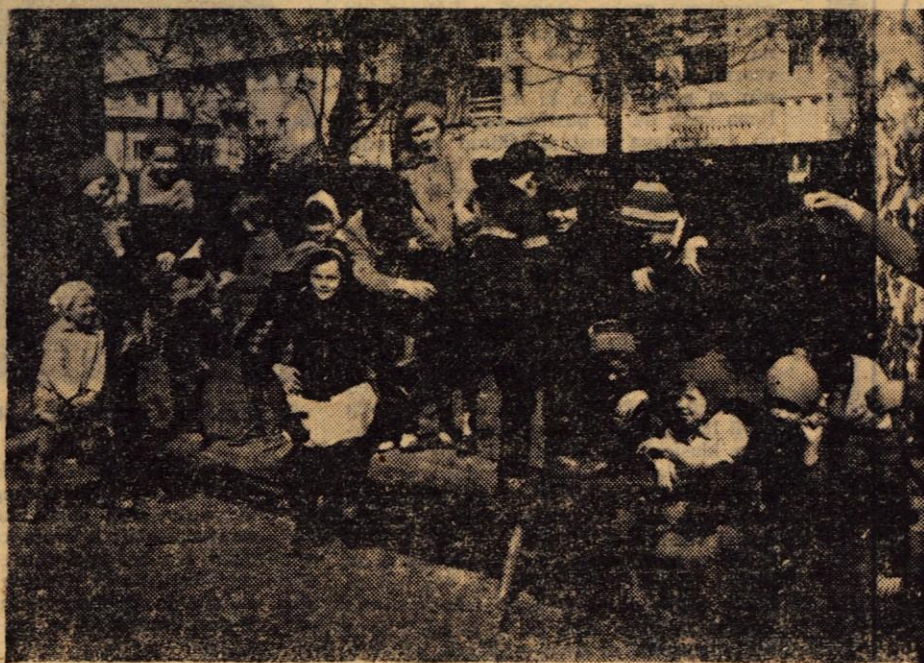
Pionirji - to je vaše

Pionirji! Še enkrat se oglašamo z našim naslovom iz prejšnje številke. Povemo vam lahko, da je prišlo največ predlogov za naš novi naslov iz Preddvora. Upamo, da bomo v naslednji številki še lahko izšli pod novim naslovom.

je še pokrival zemljo. Mimo nas se je zjutraj pomikala brigada Frana Levstika. Njen komandant Miran Šubic nam je mimogrede zaklical: »Ali nam boste prihiteli na pomoč, če nam bo huda predla?« »Seveda vam bomo!« Gledali smo v kolono utrujenih borcev, ki so hiteli za svojim komandantom. Koliko teh mladih fantov in mož se bo še vrnilo.

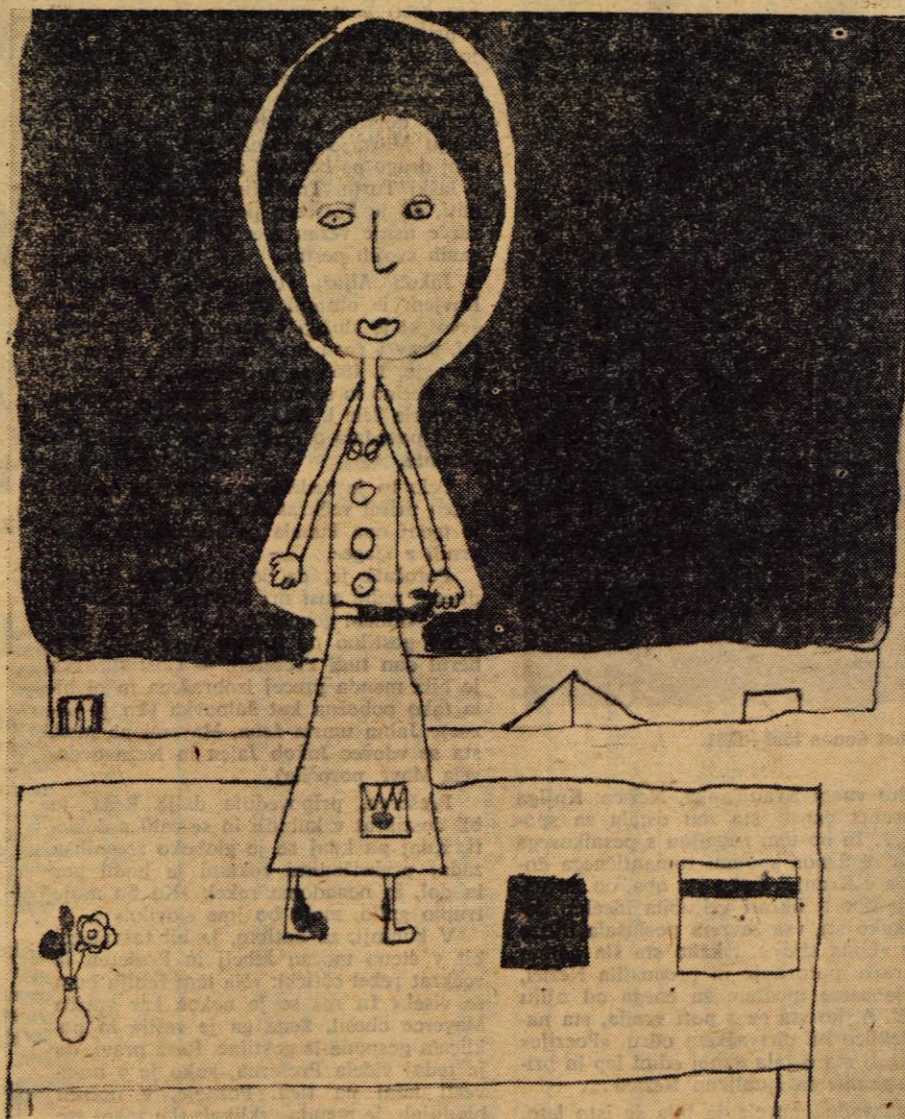
Borci so bili od dolge in naporene poti tako utrujeni, da so plegli kar po tleh, ne meneč se za blato in sneg, ki

Ko smo drugo jutro prišli v vas Malo Lipje sva ostala v štabu sama s politkomisarjem Stanetom. Gledal sem skozi okno. Po poti se je bli-

POMLAD V VRTCU »TUGO VIDMAR« — Pozimi je bilo kar premalo prostora v sobah. Sedaj moramo biti še malo bolj oblečeni, a vseeno si vsak želi toplega sonca

Iz dnevnika partizana

Likovni krožek Centra za estetsko vzgojo pri Pionirski knjižnici v Kranju
NADA MENCINGER, stara 8 let — »Tovarišica«, risba s tušem. Pri risbi s tušem morajo risar skrbeti za točno opazovanje in po možnosti na razporejevanje temnih in svetlih ploskev

žal štabni intendant. Blizu hiše se je ustavil in z nogo suval v sneg. Spomnil sem se na jabolko, ki sem ga videl v snegu in že mi je bilo žal, da ga nisem pobral. Intendant je še enkrat sunil z nogo, tedaj pa se je zablistalo in treščilo. Padel je po tleh. S Stanetom sva planila iz hiše, uverjena, da jo je pošteno skupil. Intendant pa se je že postavil na noge in se nama prismejal nasproti živ in zdrav, le brez desnega čevlja, ki mu ga je raznesla ročna bomba. Jabolko, ki sem ga sam opazil in ki ga je hotel intendant izkopati iz snega, ni bilo jabolko, ampak neeksplozivna bomba.

Okoli devetih zjutraj smo prišli na položaje. Sovražnik je počival ali pa ga je bilo strah ameriških letal, ki so se pomikale proti fašistični Nemčiji. Včasih se je iz skupine ločil lovec in se kot strela iz jasnega spustil proti zemlji. Okoli treh popoldan so postajale skupine letal, ki so hitele proti severu, vedno redkejš, vedno več pa se jih je vračalo v svoje baze.

Nenadoma je enakomerno brnenje letalskih motorjev zmotilo rohnenje enega samega letala, ki se je kot velikanski komet približevalo zemlji. Iz letala so švigali rdečkasti plameni, za njim pa je ostajal steber temnega dima. Trije motorji so goreli, delovalo je le četrti. Bilo je le še kakšnih sto metrov nad zemljo. V trupu so se odprla vrata in iz goreče trdnjave je poskakalo devet padalcev. Letalo je treščilo na zemljo. Neznansko je počilo. Proti nam so švigali velikanski ognjeni zublji.

Skočil sem v hišo, pograbil in objemal bombo kot najbrzostrelko in planil proti po-

ložajem. Tudi domobranci, ki so opazovali letalo so pohiteli proti našim položajem, da bi ujeli letalce. Ko smo prišli na mesto, kjer je letalo strmoglavilo, smo zagledali kup ruševin. Nad dolinico je visela koprena dušičnega dima. Več borcev si je zaman prizadevalo, da bi iz razbitin potegnili še kaj uporabnega. Rešili so lahko samo še dve strojnici. Vse drugo orožje in aparati so ali zgoreli ali pa so ležali razbiti daleč naokrog po gozdu.

Zapustil sem pogorišče in krenil proti mestu, kjer so se spustili na zemljo člani posadke. Srečal sem namestnika komandanta, ki je za po vodca vodil mulo, na kateri je sedel rešeni ameriški letalec. Amerikanec je bil še mlad. V njegovih očeh sta se še vedno odražali kriza in strah. Ko me je opazil, je stisnil pest desne roke in z pregovoril edino besedo, ki jo je znal v našem jeziku: »Tito! Tito!« Odzdravil sem mu s pozdravom: »Tito! Partizani!«

Ceprav smo se z rešenimi letalci le težko sporazumevali, smo se z njimi hitro spoprijateljili. Predlagali so nam, da zamenjamo orožje. Dali smo jim svoje orožje, ki smo ga dobili v bojih z Nemci. Sele kasneje sem izvedel, zakaj so si želeli naše orožje. Z nemškimi trofejami, ki so jih dobili pri nas, se bodo lahko temeljito pobahali v svoji letalski bazi. Tudi jaz sem z enim od Amerikancev zamenjal nemško ročno bombo za zemljevid. Amerikanec je bil ob zamenjavi ves srečen.

Trepljal me je po ramenih in objemal bombo kot najbrzostrelko in planil proti po-

Dehteča počastitev »Poezije«

Mnogi Slovenci iz starejše generacije se iz svojih mladih let spominjajo, kako so prav ob čitvu Senoinnega »Karanfila s pjesnikova groba« zagoreli v ljubezni do Prešerna in do starega Kranja. Kjerkoli na Slovenskem čitajo otroci v šolah to vzorno novelo, jim zažare oči v zanimanju za naše mesto, ki mu je bila dodeljena čast, da je postalo zadnja pesnikova življenjska postaja. Odtod živo povpraševanje otrok in tujcev, kje je ona »Stara pošta«, ki je bila nekoč prizorišče prelepih noveli?

Danes »Stare pošte« ni več... Lansko leto porušeno stavbo je nadomestil skrajno neokusen betonski plot! Bržčas se je morala stavba umakniti le zato, da je boljše videti kičasto reklamo za avtomobilske gume? In to tik pred vhodom v staro mesto, ki bi ga morali vendar varovati kot prav posebno kulturno-turistično atrakcijo. Zgodovinska hiša (v njej je bila do l. 1827 poštna postaja) grajena v zmernem klasicističnem slogu, je harmonično zaključevala urbanistično podobo vrh Jenovega klanca. Zdaj tega prijaznega sprejema popotnik iz spodnje strani ne doživi več...

Pa se vrnimo od teh breznačnih rezoniranj k naši čudoviti noveli. Za njo bi lahko rekli, da je en sam iskren poklic Prešernovi umetnosti. Da se ni nihče tako sentimentalno dehteče proslavil »Poezije« našega Prešerna in pesnika samega kakor prav Senoa s svojo novelo.

V tej sicer preprosto pisani, a z vedrim, plamečim mladostnim navdušenjem prežeti literarni umetnini, nam slavni hrvaški pisatelj pripoveduje, kako je v letu 1857, tik po gimnazijski maturi, peš potoval s prijateljem Albertom iz Zagreba na Gorenjsko, v Kranj. Bistvo novele je v pripovedi, kako se mlada fanta narodnostno prebudita prav ob Prešernovi pesmi, ki jima jo posreduje drobna Slovenka Nežica, sorodnica gostilničarke pri Stari pošti.

Tako, kot današnja mladina z rahlim posmehom poslušala, kako so nekdanji dijaki radi pešali in pri tem spoznavali ne le kraje, pač pa tudi ljudi, običaje, naravo in zgodovino — tako bo v dobi lova na devize, tudi za ceno ponosa, nekaterim manj razumljiv ogorčen Senoin boj proti nemčurjem med Slovenci in Hrvati. V svoji noveli se hrvaški pisatelj odločno postavlja na stran zavednega preprostega ljudstva in občuduje lepoto naše gorenjske pokrajine. »Karanfil s pjesnikova groba« je zanosen odjek Senoine ljubezni do bratov Slovencev.

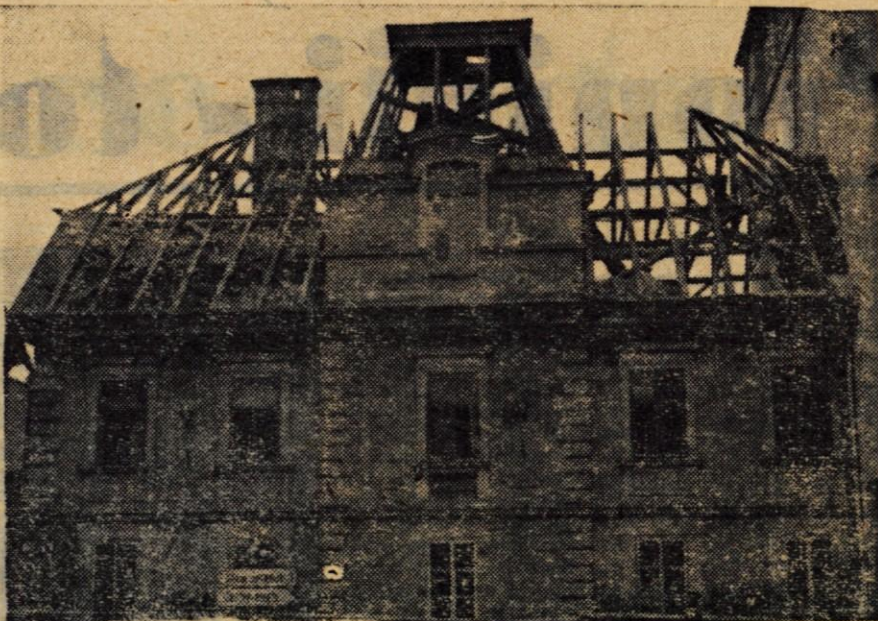
Avgust Senoa

Sloviti hrvaški pisatelj, čigar romani in povesti tudi Slovincem niso neznani, je živel in ustvarjal nekako v istem obdobju prejšnjega stoletja kot naš Jurčič. Avgust Senoa je bil rojen l. 1838, umrl pa je leta 1881. Vmes pa je živel izredno bogato in plodovito življenje. Bil je poklicni literat, eden prvih na slovanskem jugu. Ves se je posvetil pisateljevanju. Sprva je sicer pisal pesmi, lirске in pripovedne, pozneje pa le romane, povesti in novele.

Tudi pri Slovincih je znana cela vrsta pomembnejših Senoinih del, npr. Zlatovo zlato, Seljačka buna, Diogenes, Kletva, Kanarinčeva ljubovca, Prijan Lovro in druga.

Bil pa je Senoa tudi dramatik, kritik, prevajalec, urednik, publicist in književni organizator.

Nam je seveda najbližje Senoino delo »Karanfil s pjesnikova groba«. Napisal ga je Avgust Senoa že v zrelih moških letih kot štiridesetletnik. »Karanfil« je bil prvič objavljen l. 1878, torej šele celih dvajset let po obisku Prešernovega groba.

»Stara pošta« v zadnjih urah obstoja

Poetičen naslov novele izvira prav odtod: po dvajsetih letih burnega življenja in mnogostranskega dela, vzame, že ne hote osiveli pisatelj iz svoje knjižne omare droben zvezčič, Prešernove Poezije. V njih, med listi, najde posušen nagelj; nagelj, ki mu ga je dvajsetletniku utrgala na Prešernovem grobu, za vse lepo in ple-

Avgust Senoa 1838—1881

menito vneta Kranjčanka, Nežica. Knjiga in oveln nagelj sta mu ostala za spomin... In ob tem nageljnu s pesnikovega groba se Senoa spomni romantičnega doživljanja v Kranju. Kako sta oba, on in prijatelj Albert, hkrati vžljubila idealno dekle, kako sta vsa zavzeta poslušala njeno petje »Luna sijaj...«, kako sta šla potem na krajše potovanje in prepustila Nežici, naj se sama medtem za enega od njiju odloči. A, ko sta se s poti vrnila, sta naša deklica na mrtvaškem odru. »Poezije« in nagelj sta ostala Senoi edini lep in bled spomin na ljubljeno Nežico...

Nečavadna novela je bila še isto leto, takoj po izidu hrvaškega izvirnika, prevedena v slovenščino (l. 1878); poljski prevod je izšel l. 1879, francoski tudi l. 1879, italijanski l. 1882, drugi slovenski l. 1905 in tretji slovenski l. 1934.

Gostilna pri »Stari pošti«

Zgodba, ki jo opisuje Senoina novela, se v pretežni meri zapleta in razpleta v gostilni pri Stari pošti. Tu je v letih med 1828 in 1859 krčmaril Janez Nepomuk Mayr z ženo Nežo, rojeno Pečarjevo iz Podkorena. V njuni gostilni je bil Prešeren česti gost, največkrat je tu posedal s prijateljem Viljemom Killejem. Znano je tudi, da je prav v tej krčmi, ki ji je gospodovala duhovita in živahna Neža, naš pesnik čestokrat trozil razne, še danes znane dovtipe in zabavljice. Celo gospodarju Mayerju je zložil eno močno slanih; drugo pa hčerki Cilki, ki se je možila v laški Turin. Tradicija ve celo to povedati, da je Prešeren podaril gospodinji v rdeče usnje vezan zvezčič lastnoročno pisanih svojih pesmi.

Jakob Aljaž, »triglavske« župnik na Dovjem je ohranil spomin na Rezo Janševo, ki je služila v gostilni pri Stari pošti, prav v času Prešernovih let v Kranju. Pozneje, l. 1860 se je poročila z gruntarjem Setino in se vrnila v domač kraj. Ker je umrla šele l. 1913, je sodobnikom marsikaj povedala o Prešernu, ki ga je dobro poznala.

Celo to je vedela povedati, da je Prešeren prišel večkrat na lov v Vrata in da je tedaj ona kuhala gospodom, ko so se vrnili z »jagec«.

Poročala je, da je bil doktor vsakodnevni redni gost pri Mayerjevih na Stari pošti. Odlični gospodje so hodili v to imenitno gostilno na hrano, med njimi sleherni dan tudi Prešeren. — Gostilničarka je bila menda precej izobražena in ni bila tako pobožna kot Jalnovka (ko je pozneje Jalnu umrla žena, Mayerci pa mož, sta se vdovec Jakob Jalen in Neža ovdovela Mayr, poročila).

Prešeren, pripoveduje dalje Reza, je bil dostikrat v kuhinji in se šalil z dekletom. Kdaj pa kdaj se je globoko zresnil; z zadaj prekrizanimi rokami je hodil gor in dol, in nenadoma rekel: »Ko bo moje truplo gnilo, moje bo ime slovalo!«

V kuhinji, za kotlom, je bil takrat za bit v steno močan žebelj in Prešeren je večkrat rekel oštirki: »Na tem žebelju bom še visel.« In res se je nekoč kar vprico Mayerce obesil. Žena ga je rešila in poklicala gospode iz gostilne. Reza pravi, da je tedaj videla Prešerna, kako je v nezvesti ležal na tleh. Pozneje, v nočnih blodnjah, je menda vzklikal: »Le zakaj ste me rešili?«

Aljaž je še zapisal, da je Reza rada pripovedovala o pesmi, ki ji jo je posvetil Prešeren, a da jo je izgubila. In tudi lepo pismo ji je pesnik poslal ob neki prilož-

nosti, a so ga ji vzeli, ker se je z njim preveč »štemala«.

Senoa je v Kranju, v gostilni pri »Stari pošti«, naletel še na enega Prešernovega znanca, čudnega svata ga imenuje pisatelj, drobnega, črnkastega in bodičastega čevljarja. Ko sta ga zagrebška gimnazijca vprašala, če je res poznal Prešerna, je pričel tolči ob mizo.

»Prešerna dali sam poznavao? I kakol! Ovakol smo sjedili zajedno i pili. Pri mojoj duši — učen gospodin, puna glava kao puna vreća. Tomu je išlo sve kao iz rukava. Bog ga utješio! Bio je nesrećan, vazda bi glavom klonuo. Ali dobar, Bože moj, dobar. Ja sam mu šivao čizme. Pa nije bio ohol kao druga gospoda, a pametniji nego druga gospoda — prazne makovice, s dopuštanjem. Nije se stidio govoriti z radnim čovjekom ili seljakom, nije se stidio kranjski govoriti. Pa je stihove pravio, kranjske stihove da ih bar naša duša razumije. I kako se to pjeva, pjeva kao pri večernici slatko.«

Janez Nepomuk Mayr

Dr. Alfonz Moše

V svoji noveli, skoro na vsaki strani omenja Senoa svojega sopotnika, sošolca in tekmeča v ljubezni do nesrečne Nežice — Alberta Sina slovenskih staršev, a že zapadlega občudovanju mlačnega in melanholičnega. Ta Albert nastopa v noveli kot sorodnik gostilničarjeve rodbine, na »Stari pošti« v Kranju. Zato se študenta prav tu ustavi na svojem potovanju po Gorenjski.

Raziskave so pozneje pokazale, da Albert ni bil izmišljena oseba in da je bil v resnici Senoin sošolec na zagrebški gimnaziji. Njegovo pravo ime je Alfonz Moše. Mati njegova je bila res Kranjčanka, Marija roj. Mayr!

Moše je bil rojen 6. julija 1839 v Ljubljani, študiral pa je gimnazijo v Trstu, Linzu, Salzburgu in Zagrebu, pravne študije pa na Dunaju in v Gradcu.

Doživetje v Kranju, na Prešernovem grobu, je tega mladeniča, ki se je zares že nagibal na nemško stran, kot točno pripoveduje Senoa vrnilo spet v naročje

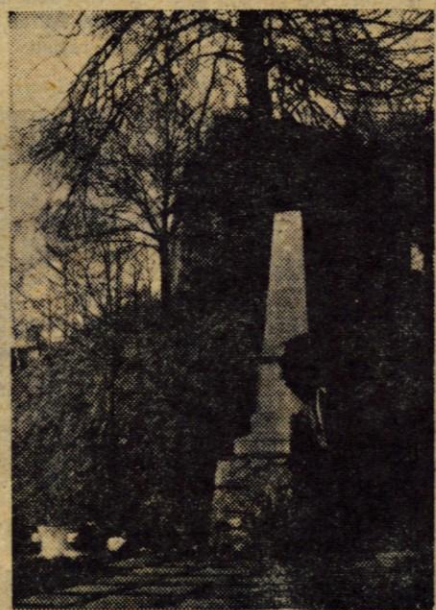
Dr. Alfonz Moše

materi Sloveniji. Dr. Alfonz Moše je postal odličen zagovornik pri ljubljanskem porotnem sodišču, vrsto let je bil deželni poslanec in kot tak dosegel pomembno znižanje zemljiškega dolga za slovenske kmete. Bil je tudi literarno delaven, posebno v juridičnih in gospodarskih strokah, boril se je za uvedbo slovenskega jezika pri sodiščih, odločno agitiral med odvetniki za pristop k narodni stranki — skratka, bil je Alfonz Moše zares mož na mestu. Prav po Levstiku se je ravnal.

»Ne samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan!« Kaj prida zahvale od svojega milega naroda pa ni užil. Ni bil ljudski govornik, kot sodobnik njegov dr. Valentin Zarnik, ni bil frazer, kot so bili drugi. Ni silil v ospredje; tiho, brez vpitja in samohvale, je zvesto izpolnjeval svoje delo za Slovenstvo.

Ce še omenimo, da je bil dr. Alfonz Moše prvi slovenski predsednik Odvetniške zbornice v Ljubljani in službeni šef mlademu koncipientu dr. Ivanu Tavčarju, smo povedali skoro vse.

Prešernov spomenik na Bledu

Prešernov spomenik na Bledu

A vendar ne vse! Kajti ime dr. Alfonza Mošeta se je še enkrat dotaknilo Prešernove slave.

Prav Moše je bil oni slovenski veljak, ki se je najbolj izkazal ob akciji za postavitev pesnikovega spomenika na Bledu. Bil je to sploh prvi Prešernov javni spomenik. Če nagrobnika in plošče na rojstni hiši ne štejemo.

Dne 9. julija l. 1883 so spominski obelisk na Bledu odkrili in tako pesniku nekako izrekli zahvalo za prelepi vrstici:

»Dežela kranjska nima lepšga kraja, ko je z okolco ta podoba raja.«

Spomenik stoji še danes, torej že celih 83 let! Pač, med vojno so ga švabski vandali podrli, a Blejci so spomenik l. 1945 znova postavili in obnovili. Vsekakor je treba domačinom priznati, da lepo skrb za Prešernov obelisk. Dosti lepše in vzornejše kot naši bližnji Preddvorjani, ki prav nič ne poskrbe za varstvo in obnovo spominskega obeliska prvi slovenski pisateljici Josipini Urbančičevi — Turnograjski. Ali res ne bi mogla uprava gradu »Turna«, nekdanjega doma pisateljice, ali pa uprava bližnje restavracije »Hribe« poskrbeti za to edinstveno kulturno-turistično atrakcijo tega kraja? To je že tretji naš apel — že, res glas vpijočega v puščavi? Ko vendar skoro ne gre za stroške, pač pa le za malo dobre volje in ugled Preddvora! Da ne bo kakega nesporazuma: zapuščen obelisk, založen s hlodi, stoji na levi strani poti, tik pred »Turnom«, ki se imenuje sedaj »Dom upokojenih oseb«.

Za sklep še tale predlog: ali ne bi bilo lepo, dramaturizirati Senoino novelo in jo ob prihodnji pesnikovi slovesnosti prikazati v Prešernovem gledališču?

Crtomir ZOREC

Stare mere v Prešernovem času

Ko današnji častilci nesmrtnega pesnika znova in znova prebirajo njegove »Poezije«, se tu in tam ustavijo ob manj znani stari meri, navadni pa v času pred sto in več leti.

Kar poslušajmo: »Pet čevljev merim, palcev pet...« »meril platno, trak na vatle...« »Zvečer s prijatelji praznil bom bokale...« In tako dalje! — Pa tudi v spominih pesnikove sestre Lenke in nečakinje Marijane Vovkove še v pripovedih Ivane Zadnikarjeve roj. Wohlmutrove kar mr-goli starih izrazov za mere.

Morda bo zato koristen tale pogovor o merah, s katerimi so računali še naši neposredni predniki?

Najpoprej je treba pojasniti, kakšna mera je bil »čevlj«? To je dolžina moškega čevlja, približno 30 cm dolga. Vendar je bil »čevlj« kaj nenotna mera: pri raznih narodih poznamo kar 70 vrst »čevljev«. V naših krajih so merili s pariškimi (v času francoske Itrije) in z dunajskimi čevlji (v stari Avstriji); prvi so imeli 325 milimetrov, drugi pa 313,8 milimetra. Na splošno pa so te mere nihale v različnih deželah med 25 in 35 centimetri. Čevlj so nato delili na deset delov, imenovali so jih palce, pač zato, ker so bili široki kot moški palec.

Trije čevlji so tvorili jard ali vatel, sežanj ali klatra pa sta merila kar šest čevljev. Višino konj so merili naši predniki s pestmi (približno 10 cm), kar je še danes ponekod v veljavi.

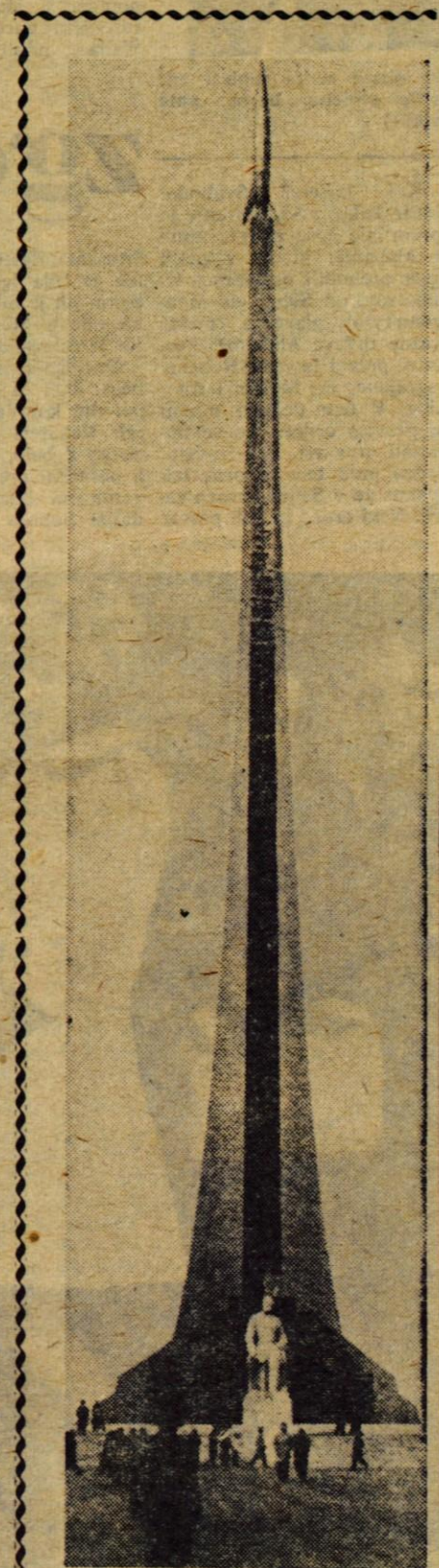
Večja daljinska mera je bila milja (t. j. 1760 jardov — 1690 m).

Ploskovne mere so bile oral, joh ali jutro. Danes bi to bilo skoro pri vseh enako, t. j. 57,5 arov. Saj gre pri teh izrazih za kos zemlje, ki jo je mogoče v enem dopoldnevu (jutru) preorati (oral).

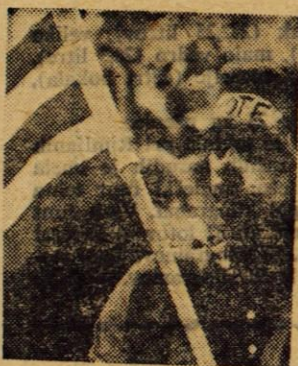
Za vino so imeli naši stari posebne prostorninske mere: »tovor«, je bilo toliko vina, kolikor ga je lahko peljalo par konj. Zdaj bi to bilo približno 1000 litrov. Manjša mere za vino so bile še: četrtjak (564,5

litrov), polovnjak (282,25 litrov), veliko vedro (56,6 litra), malo vedro (28,3 litre), bokal (1,41 litra), maselj (četrt bokala), polič (7 dcl).

Mernik zajame 23 kg pšenice. Libra ali funt je tehtala pri Rimljanih 327 gramov. Pri raznih narodih je imela potem različno težo; angleški funt tehta še sedaj skoro pol kilograma. Vsak funt so delili na 16 unč ali 32 lotov — kvintal je pol centa, t. j. 50 kilogramov. Tudi stari cent je tehtal le 50 kilogramov. — C. Z.

Blizu Rdečega trga v Moskvi se dviga veličasten kamniti spomenik, ki nosi na svojem vrhu simbolično raketo. Prostor ob spomeniku, ki so ga pred kratkim postavili na čast širokovnjaka, inženirja in sovjetskemu kozmonavtom, je danes shajališče Moskovčanov. Dva nizka reliefa na podstavku pripovedujeta o vsemirskih junakih, o geniju znanstvenikov, katerim današnja Rusija dolguje mesto prve vsemirske sile v svetu.

Prvič v

sta svojo prisotnost plačala z življenjem. To pot pa so duhovniki in pastori brez pomišljanja široko odprli vrata cerkva, templjev in sinagog. Črnim prijateljem so ponudili pomoč. V Montgomeryju je rasistični guverner Alabame, Wallace, odbil, da bi sprejel

Belec je dvignil v naročje črno dekletce, da bi dokazal svojo naklonjenost do črnega prebivalstva

Na obraz si je zapisal cilj svoje stoletne borbe: vote (voliti)

zgodovini

»Kaj hočete? Svobodo! Kdaj? Takoj!« Skandiranje je spremljalo črne manifestante iz Alabame, ki so v petih dneh prehodili osemdeset kilometrov, od Selme do Montgomeryja, glavnega mesta zvezne države Alabame. Protestni pohod je vodil Nobelov nagrajenec dr. Martin Luther King. V tem dolgem maršu za pravice črncev, so se pomešali prav vsi. Beli in črni. Teden pred tem so prav tak poskus že v Selmi krvavo zatrl. Neki črnc in beli pastor

črne manifestante. Toda zanje je bila igra dobljena; v Selmi jih je bilo samo tri sto, na ulicah Montgomeryja pa jih je bilo trideset tisoč. Amerika še ni videla podobnega: Beli in črni so dolgih pet dni korakali ramo ob ramo. Nekateri so si obarvali obraz z belo, da bi dokazali nesmisel predsodkov, osnovanih na barvi kože. »Najdaljši pohod« od Selme do

dobili topli obrok, 175 prostovoljcev je ponudilo sanitarno pomoč. Zvečer so taborili na poljih, ki so jih posodili črni kmetje in prepevali ob ognjih. Nekateri so vso pot zdržali bosonogi. Lethererju, invalidu brez noge, so pomagale berglje. Beli nasprotniki

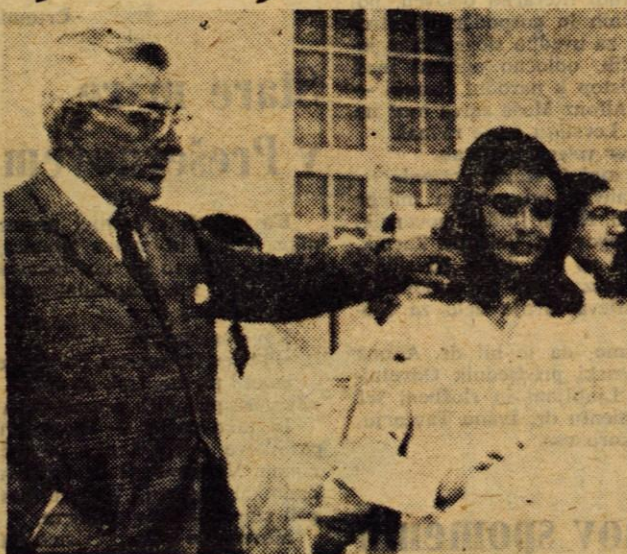
so se drenjali ob robu ceste zilih, so vihteli deske z napisi: »Yankee, go home!« procesijo. Drugi zopet, v vo-

(Američan, vrni se domov!).

jim je sledil tudi

Pred petnajstimi leti je Christian Dior lansiral dolga ženska krila. Danes pa je ravno narobe. Iz Amerike prihaja ultra-kratko krilo. Komedijantka Mireille Darc je bila ena prvih Parižank, ki si je upala pokazati svoja kolena. Ta drznost pa je izzvala kopico komentarjev. Celo moški se niso mogli zediniti. Nekateri trdijo, da so še tako lepe noge pod tako skromnim krilom videti neumne. Drugi pa ga bolj ali manj ravnodušno sprejemajo. Bodo tudi ostale ženske pokazale svoja kolena? O tem bo odločila ulica.

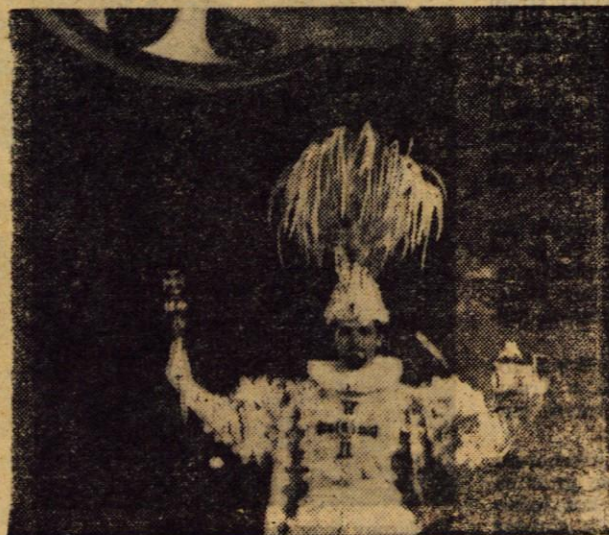
Prikupna Parižanka je letos v središču pozornosti. Nekoč zelo skromno dekle, je namreč na nekem izbirnem tekmovanju zmagalo. Njene skromnosti je konec. Od povsod prihajajo ponudbe za snemanje. Zdaj snema z Victorijem de Sico.

Kljub takim izzivanjem ni bilo nobenega incidenta. Tri tisoč vojakov, ki jih je poslal predsednik Johnson, je branilo črne demonstrante. Med njim iso bili tudi taki, ki jim je bilo življenje bolj naklonjeno in ki jim je uspelo prebiti zid do belega člo-

Jug

veka. Zadnji večer v Montgomeryju je črni pevec Harry Belafonte razgibal utrjeno romanje. Objel je belo igralko Shelley Winters in vzkliknil: »Ho, ko bi Wallace to videl!«

Ko so se vračali, je njihovo veselje skalila smrt prebivalke iz Selme, ki so jo ubili beli rasisti.

To ni več mesto, to je muzej. Štiri dni v letu praznuje Rio svoj karneval. Ljudje valovijo po njegovih ulicah v ritmu sambe. Tako že polnih štiri sto let. V mestu je več Indijancev Tupinambasov kot jih je bilo v vsej Braziliji leta 1500, ko se je tam izkrcal Pedro Alvarez Gabral s svojimi četami. Vse je bučen izbruh veselja, plesa, svetlobe. Tri milijone Brazilcev in dve sto tisoč pisanih turistov slavi, pri štiridesetih stopislavi, pri štiri desetih stopinjah Celzija v senci, štiristoletnico Ria de Janeira.

Pomlad v našem filmu

Še nedavno so prav tukaj ugotavljali (ob filmu Službeni položaj), da naš film ne gre v korak s časom oziroma z ostalimi kinematografi. Po lanskem Pulju je bilo očitno, da je naša proizvodnja filmov kvantitetno in kvalitativno v krizi. To je pričel predvsem prvo nagrajeni Hadžičev Službeni položaj, ostali filmi pa so potemtakem še bolj siromašni. Toda v omenjenih člankih ni bilo zajetih nekaj važnih faktorjev, ki bodo lahko odločilno vplivali na jugoslovanski film v njegovem nadaljnjem razvoju. Festival je pokazal predvsem prodor novih svežih moči z nekje drugačnimi ideološkimi pogledi, predvsem na najčestejšo temo — osvobodilno borbo. Za te mlajše ustvarjalce je revolucija že del zgodovine, ki jo je treba osvetliti z vseh strani, zlasti pa s tiste, ki je bila doslej zanemarjena. Upira se jim, da bi govorili s starih pozicij, vendar ne zaradi tega, ker bi imeli drugačne politične poglede, temveč iz želje po globlji resnici kot jo morejo izpričati samo udeleženci revolucije. Zato je prišlo včasih do čudnih tematskih obdelav n. pr. film M. Popovića »Človek iz hrastovega gozda«.

Ne moremo pa mimo dejstva, da je minilo od revolucije 20 let in da se je oslabil kontakt s tem velikim časom. V družabno življenje stopa mlajši rod in to je očitno tudi v naši kinematografiji.

Ne trdim, da so dosežki mladih veliki, včasih sploh ne, toda zakaj bi se temu čudili? Mar je ustvarjalcu mogoče z enim ali dvema deloma izraziti vso svojo fiziognomijo? Posamezni filmi so lahko le jecljanje literarno in režijsko premalo izkušenih ustvarjalcev, a vendar lahko predstavljajo kamenček v bodoči zgradbi. Glavno je, da se pojavljajo vedno novi režiserji in da ni resnih ovir za njihove prve nastope. Videti je, da jih ni, saj so lani nastopili novinci pri vseh proizvodnih hišah. In zakaj bi zamerili starim, da recimo na puljski festival niso prišli z boljšimi filmi? Ali je mar res popustila njihova ustvarjalna potenca? Zdi se mi, da samo iz enega ali iz dveh slabih primerov ne smemo misliti kaj takega. Tako negativna sodba bi bila upravičena, v kolikor bi več let zaporedoma ne mogli ponoviti svojih prejšnjih uspehov, kot se trenutno dogaja Tanhoferju. Za kaj takega so kljub starostni oznaki še premladi.

O krizi po mojem ni mogoče govoriti, ker enoletni zaostanek ne pomeni veliko. Stevilčno močna zasedba novih režiserjev po drugi strani pravi, da bo letos ob času Pule posnetih več filmov kot lani.

Začelo se je pri Prometeju — Po starogrški mitologiji so ljudje nekoč živeli brez ognja, bogovi pa so ga poznali in seveda uporabljali. Našel se je junak po imenu Prometej, ki ga je bogovom ukradel z Olimpa in ga dal tudi ljudem. Za svoje dejanje pa so ga bogovi kaznovali tako, da je tičal vklenjen na skali in orel ga je živega kljuval.

Tudi režiser Vatroslav Mimica je pred kratkim s svojim filmom Prometej z otoka Viševica izročil jugoslovanski kinematografiji nekakšen ogenj, ki pa ni ukraden, zato V. Mimica za svoje dejanje tudi ni prejel kazni kot Prometej.

V Kranju sicer filma še nismo mogli videti, toda Ljubljancem je že izpolnil filmsko platno ter tako vlil vere v letošnji filmski festival v Pulju. S svojo globoko človeško sodobno in samosvojo kreirano celovito izpovedjo se je že prijavil kot kandidat za zlato areno. Kot vsako umetniško delo pa je pri kritiki izževal polemike, vznemiril duhove in prisilil našega gledalca k premišljevanju.

Za naslov si je Mimičev film izbral ime mitološkega junaka, vendar njegov Prometej z mitom nima skoraj ničesar opraviti. Kot zvrst šteje med poetične ter obenem filozofske filmske drame in v tem smislu je samo logično nadaljevanje avtorjevega ustvarjalnega opusa.

Vatroslav Mimica je znano ime jug. kinematografiji. Sicer zdravnik in literarni kritik se je proslavil kot avtor risanege filma, kjer je postal eden naših najvidnejših mojstrov. Prometej z otoka Viševica tudi ni njegov debut, temveč je avtor napravil že nekaj uspešnih del te vrste.

Njegov Prometej je antiklasičen, filmska struktura pa antidramska, vendar v vseh svojih rezultatih globoko pogojena z življenjem.

V času, ko uvajamo rotacijo in ko na veliko govorimo (in veliko manj pišemo) o tistih, ki so našo revolucijo izkoristili in jo še izkoriščajo zase ter si znali (in še znajo) postlati raste Mimičev film v pravem odnosu, stvarnem pogledu, razkriti vse, kar v zavesti živi iz časov, ko so se oblikovali skromno zaverovani borci, največkrat polni idealizma in entuziazma, kaže aktiviste prav toliko zanesenjaške in romantično zaverovane, kot povezane z realnostjo.

Človek si kroji usodo sam!

Toda pri tem se režiser ne ustavi, ampak gre vse globlje in dalje. Prikazati hoče v preteklosti glavnega junaka, stari prometejski napor človeka, da se vzdigne nad stvarnost, nad naravo in

Mojca v filmu Srečno, Kekec je igrala Ljubljanka Blanka Florjanc

jo s svojim hotenjem, razumom podredi sebi v izkoriščanje in življenje. Obenem pa želi prikazati veličino težnje k temu, da človek svojo usodo in svojo pot vodi sam. Toda to je nekaj popolnoma kontra fatalizmu Nietzscheja in ostalih idealističnih ideologov. Človeku ni nič usojeno, s svojo močjo in intelektom mora biti sam človeški gospodar in opravljalet.

Biti človek je težko

Vendar obenem njegov Prometej doživlja tudi tragiko svoje ljudskosti, zakaj biti človek očitno ni lahko, bolj z življenjem, človeško naravo in njeno pogojenostjo se ne dobiva s parolami in sploh ne z govoricenjem. Prava velikost človeka nikoli in tudi tukaj ni v človekovih končnih rezultatih njegovega osebnega boja, temveč v boju samem, v njegovi nepremagljivosti, v boju zoper vse, kar zavira, zaustavlja njegovo dialektiko, pa naj so to mračne sile z Olimpa ali trdi dalmatinski kamen na otoku Viševica.

Človek — PROMETEJ

Mimica razvije cel lok prometejstva v svojem filmu. Najprej ko mladi Mate Bukula, glavni junak filma, po nekajčasnem brezuspešnem potapljanju do morskega dna v enem poskusu le uspe in na dlaneh se mu /sveti morski pesek kot bi bil zlato. Po tem oživi mladeniča Prometeja, ki ga krivične družbeno razredne razmere, zaostalost področja in revščina ponesejo v NOB, kjer si s prijatelji v ognju in s krvjo (marsikdo s svojo) izbojuje svobodo — torej nadaljnji boj.

Svoboda — torej boj se nadaljuje — Po vojni se Mate z vso močjo upre človeški sebičnosti. Nase vzame posledice revolucije, ker mu jih naloži življenje in se požene za luč na Viševici, za žarno svetlobo človečnosti, dokler ga okolje skoraj ne stre. Nazadnje spoznamo še Mateja, zrelega človeka, ki skoraj trudo stopa naprej; Mateja Bukula, z razrahljanim zdravjem ter že s skoro zasenčenim horizontom človeških moči, pa še vedno nosi v sebi nekdanje prometejstvo kot veliko tragično dokazilo in vrednoto obstajanja. Vendar je še vedno sposoben resnično in jasno pogledati nazaj in naprej in tako vidi, da se na Viševici že rojeva nov Prometej, bojevniki prihodnosti, kar je v tej prometejski afirmaciji življenja edini smisel razvoja. Zato mu nepatetično naroča: Vztrajati, iskati najvišjo vrednost vsega novega. Nagradimo torej ustvarjalno hrabrost s priznanjem, zaverovanost v resnico pa s spoštovanjem; gledalci pa, ko film pride, z obiskom pokažite vrednost in kvaliteto tega dela, ki je resnično vreden naše kinematografije.

Z. Filipovič

V SAVSKEM LOGU se zberejo mamice, tete in mi. Poizkušali smo biti že bosí, pa nam je neka teta povedala, da smo bosí lahko samo v mesecih, ki nimajo črke — R: maj, junij, julij in avgust

Meister se je zarežal. »To ste pa dobro povedali. Ali je dolgo trajalo, preden ste si to izmislili?«

Ni mu odgovorila, ampak se je začela ogledovati po sobi.

»To je torej ljubezensko gnezdece?« Obrnila se je k Meisteru.

»Gwende nisem poznala — pa bi jo bila rada. Kdove, ali bi Artur tudi meni tako zaupal kot je vam? Zvedela sem o samomoru ubogega dekleta ravno, ko sem bila na poti v Avstralijo in sem se vrnila iz Neaplja z letalom.«

»Zakaj pa niste brzojavili? Če bi bil vedel...«

»Meister — nizkoten lažnivec ste!« Sla je k vratom, skozi katera je izginil doktor in prisluhnila. Potem se je vrnila k Meisteru, ki se je usedel in prižgal cigaro.

»Poslušajte — ta škotski »krim« bo vsak trenutek nazaj.«

Njen glas je prešel v tiho šepetanje. »Čemu ne greste stran — zapustite to deželo — pojdite kamorkoli, kjer vas ne bo tako lahko najti, privzemite si kako drugo ime — saj si lahko privoščite, da zapustite to luknjo!«

Meister se je spet smehljaj.

»Radi bi me prestrašili, da bi zapustil Anglijo!«

»Da bi vas rada prestrašila?« Prezir, ki je zvenel iz njenih besed, bi bil razžalil vsakogar drugega. »To bi bilo pač nekaj takega, kakor če bi poskušala iz zamorca napraviti belca. Niti najmanjšega dvoma ni, da vas bo zgrabil, Meister! Tega se bojim! Na to moram misliti vse noči v postelji — strašno je to, strašno...!«

»Vidite, jaz se znam tako smehljati, da je najbolj prikladno za oči mladih vdovic,« je dejal dr. Lomond, pri tem pa je ostal resen.

Postrani ga je ošinila s pogledom. »Pozabite že vendar tisto žlobudranje o vdovah! Včasih si naravnost želim, da bi bila — ne, to ni tisto — temveč, da se Artur in jaz ne bi nikoli srečala.«

»Kajne, slab človek je bil, ta Artur?« je vprašal sočutno.

Vzdihnila je. »Najboljši na svetu — vsekakor pa ne mož — za žentev.«

»Saj druge vrste mož ni,« je poudaril Lomond in ko se je previdno ozrl za Meisterom, je vprašal: »Ste bili zelo zaljubljeni vanj?«

Zmignila je z rameni: »No, tega bi ne mogla reči kar tako.«

»Bi ne mogli reči? Ljuba, mlada gospa, dovolj ste menda stari, da bi lahko povedali, kje je vaše srce.«

»Včasih mi leži na jeziku,« je odvrnila in stresla glavo.

»Ubožica — in vendar ste mu sledili v Avstralijo?«

»To sem vsekakor storila. Toda te vrste medeni tedni oropajo človeka za vso zakonsko krasoto. To ve vsakdo, ne da bi mu bilo treba biti zdravnik.«

Sklonil se je čisto k nji. »Zakaj ga ne zapustite, Cora Ann? Vaše srce se bo čisto obrabilo, če vam bo kar naprej ležalo na jeziku.«

»Da bi ga pozabila?« — Lomond je prikimal. — »Ali mislite, da si želi, da bi ga pozabila?«

»Tega ne vem, Cora Ann. Ali je sploh kateri mož vreden tega, kar trpite? Prej ali slej ga bodo prijeli. Dolga roka postave se bo iztegnila, ga zgrabila in ga pahnila v ječo.«

»To je tako — to je tako!« Bila je razjarjena. »Mož ste — vem, kakšen mož ste! Vsedla sem se v pekel in hočem v njem ostati.« Dvignila je svojo ročno torbico z mize.

»Svaril sem vas,« je dejal dr. Lomond žalostno.

»Mene svarili, dr. Lomond? Če mi poreče Artur Milton: Naveličal sem se te — opravila si — potem pojdem. Svojo pot — ne vašo! Svarili ste me? To je bilo peklenko svarilo in jaz ga ne sprejemam!«

Predn ji je mogel odgovoriti, je odšla iz sobe.

Meister jo je opazoval in se je zdaj približal zdravniku.

»Zdi se mi, da ste na Cora Ann hudo pritisnili.«

»Da,« je pokimal zdravnik in zamišljeno segel po klobuku in torbi.

»Zenske so čudne,« je razmišljal Meister. »Skoro bi si moral misliti, da vas ima rada, doktor.«

»Ali res mislite to?« je ves raztresen vprašal doktor. »Rad bi vedel, če bi hotela iti z menoj na kosilo?«

»Bilo bi čudovito, če bi vas imela toliko rada, da bi vam kaj več povedala o Carovniku,« je menil Meister.

»Na to sem tudi mislil! Kaj pravite, ali bi storila to?«

Meister se je smejal. Mislil si je, da nečimrnost moških res ne pozna starostne meje.

»Nikoli ne veš, kaj bo storila ženska, če je zaljubljena — kaj, doktor?«

29

Čarovnik

»Ljuba moja punčka« — poskušal jo je božati po licu, pa se mu je umaknila — »Le nikar ne skrbite zame!«

»Za vas? Ha — če bi vas z gibom mezinca lahko rešila iz pekla, se ne bi zganila! Zapustite to deželo — Arturja bi rada rešila in ne vas. Zbežite odtod, ne dajte mu prilike, da bi vas ubil!«

Meister se ji je zasmejal v lice. »Ah, kako duhovito! Ker se sam ne upa vrniti, je poslal na Angleško vas, da bi me zvabili odtod!«

Cora Ann je zaprla oči. »Če boste umorjeni, se bo zgodilo to tu, tukaj v tej sobi, kjer ste strli srce njegovi sestri. Osel neumni!«

Zmajal je z glavo: »Pa vendar ne tako neumen osel, da bi šel v to past. Recimo, da je mož še živ — tu v Londonu sem na varnem — v Argentini bi čakal name in če bi se izkrcal v Cape Town... ne, ne, ljuba Cora Ann, mene ne boste ujeli!«

Hotela mu je nekaj odvrniti, ko so se odprla vrata. Vstopil je škotski »krim« in svarilo, ki ga je imela na ustnicah, je ostalo neizgovorjeno.

»No, ali ste končali s svojim kramljanjem, Cora Ann?« je vprašal dr. Lomond in dekle se je kljub svojemu strahu zasmejala. »Veste, kaj, doktor, Cora Ann me smejo imenovati samo moji največji prijatelji.«

»Jaz sem vaš največji prijatelj, kar ste jih kdaj imeli,« ji je zagotovil zdravnik.

»Da, da,« je pritrdil Meister. »Gospodična ne ve, kdo so njeni najboljši prijatelji. Rad bi, da bi jo v tem prepričali.«

Nihče od obeh ga ni vzpodbudil k nadaljevanju. Loteval se ga je čuden občutek, da je tujec v lastni hiši in to nezaželen tujec. Prihod Mary Lenleyeve mu je dal priliko, da je z opravičilom odšel v svojo pisarno, kjer ga ni nihče opazoval, pa je vseeno lahko prisluškoval.

»Veseli me, da sva se spet srečala, Cora Ann,« je dejal zdravnik.

»Smešni ste,« se je zasmejala dekle.

»Mislite?« Pogledala je naprej skozi odprta vrata, kjer sta sedela Meister in Mary Lenleyeva, in njen glas je zvenel zelo resno. »Čujte, dr. Lomond, če že hočete vedeti — moj Carovnik je v nevarnosti, vendar se ne bojim policije. Ali vam naj nekaj povem?«

»Ali je pripravno za moja ušesa?« je vprašal. »To naj bo moja skrb!« je odvrnila sarkastično. »Odkrito vam bom povedala vse, doktor. Tak občutek imam, da je na svetu samo en mož, ki bi lahko prijel Arturja Miltona in ta mož — ste vi!«

33

Lomond ji je pogledal v oči. »Ste znoreli?« jo je vprašal.

»Zakaj?«

»Ljubko dekle kot ste vi — se obesi na senco — in zapravi najlepši del svojega življenja.«

»Kaj ne poveste!«

»Saj sami veste najbolje, da je tako. To je pasje življenje! Kako pa spite?«

»Kako spim?« Obupano je dvignila roke. »Kako spim?«

»Da, spanje! V enem letu boste doživeli živčni zlom. Ali ima to kak smisel?«

»Kaj poskušate?« je vprašala brez sapa. »Kaj hočete pravzaprav?«

»Ali naj vam nekaj povem? Rad bi samo vedel, če boste prenesli?«

Pozorno ga je pogledala.

»Ali bi ne bila pametna misel, če bi odšli in pozabili Carovnika? Iztrgajte si ga iz srca, iz svojih misli! Poiščite si kaj drugega, kar vas bo zanimalo!« Zasmejal se je. »Gotovo mislite, da sem zelo neljubezniv? Toda mislim le na vas. Na vse tiste ure mislim, ko ste čakali nanj — s srcem v ustih.«

Nenadoma je planila pokonci. »Čujte, vsega tega mi ne pripovedujete brez posebnih namenov!« je vzkliknila v težkem dihanju.

»Prišežem vam...«

Dr. Lomond je zapustil sobo, ne da bi mu odgovoril. Prešteval je drobiž, ki ga je imel v roki.

Meistrova glava je bila sedaj spet popolnoma jasna. Johnny je bil nevarnost... grozil je in tak mlad mož kaj rad izpolni svoje grožnje, če ni... Ali bo res tako neumen, da bo še to noč šel v Camden-Crescent? Od Johnnyja so mu pohitele misli k Mary. Njegova ljubezen do tega dekleta je vzklopela kvišku kot rastlina v tropičnih krajih. Zdaj, ko je vse tako kazalo, da mu jo bodo vzeli, je postala zanj šele posebnega hrepenenja vredna ženska. Sedel je h klavirju in že pri prvih akordih Ljubezenskih sanj je prišla v sobo Mary.

V začetku je ni opazil, šele njen glas ga je opozoril, da je pri njem.

»Maurice...«

Prenehal je igrati.

»Sprijazniti se boste morali s tem, da ne morem več ostati pri vas, zdaj ko je Johnny spet doma,« je dejala.

»To je nesmisel, draga moja!« Njegov glas je imel očetovski prizvok, ki ga je uporabljal vedno, kadar je hotel doseči kaj pomembnega.

»Nekaj sumi,« je pripomnila. Meister se je zasmejal.

»Sumi? Zelel bi, da bi imel vzrok za to!«

Cutila je, da se ne more prav odločiti. »Saj, veste, da ne morem ostati,« je dejala obupano.

Vstal je, stopil k nji in ji položil roke na rame. »Ne bodite vendar smešni! Saj bo vsakdo mislil, da sem gobav ali kaj vem kaj. Kakšna neumnost!«

»Johnny bi mi nikdar ne dovolil!«

»Johnny, Johnny,« je vzrojil. Ali res hočete, da vam vodi življenje Johnny, ki bo po vsem sodeč prebil pol življenja po zaporih?«

Začudeno ga je pogledala.

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 10. DO 16. APRILA 1965

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. — Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 10. aprila

8.05 Poje Ljubljanski vokalni oktet — 8.25 Zabavne melodije — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Mladi glasbeniki glasbene šole Vič-Rudnik — 9.45 Četrte ure s pevcem Krstom Petrovičem — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Ansambel Borisa Kovačiča — 12.30 To in ono od Chopina — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 S francoskih baletnih odrov — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Sindikalni zbor Ljubljana-Transport — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gfemo v kino — 17.35 Pesmi in pesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Arije iz Fausta — 18.45 S knjižnega trga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 V soboto večer — 21.00 Zaplešite z nami — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 11. aprila

6.00 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite tovariši — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.40 Nedeljski koncert lahke glasbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo II. — 13.30 Za našo vas — 13.50 Pred domačo hišo — 14.00 V svetu opernih melodij — 15.05 Športno popoldne — 18.00 Radijska igra — 18.37 Večerna pesem — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Naš nedeljski sestanek — 21.30 Iz slovenske simfonične glasbe — 22.10 V plesnem ritmu — 23.05 Iz del skladateljev Lucijana Marije Skerjanca

PONEDELJEK — 12. aprila

8.05 Jutranji zabavni zvoki — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Zapijmo in zaplešimo — 9.25 Iz narodne zakladnice — 9.45 Igrajo vam tuje pihalne godbe — 10.15 Pisan, orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Flavtist Fedja Rupel — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 S poti po Norveškem in Finskem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. 15.30 Zbovorske skladbe Lovra Hafnerja — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz opernega sveta — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Narava in človek

19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Izbrali smo za vas — 20.20 Koncert komornega orkestra Slovenske filharmonije — 22.10 S popevkami posvetu — 23.05 Literarni noćturno — 23.15 Jazz orkestri vam igrajo

TOREK — 13. aprila

8.05 Zadovoljni Kranjci in Trio Avgusta Stanka — 8.25 Od melodije do melodije — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Finale opere Lepa Vida — 9.45 Četrte ure z orkestrom Norton Gould — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Kvartet »Do« poje črnske duhovne pesmi — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Pet minut za novo pesmico — 15.30 V torek nasvidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Pol ure z vokalnimi solisti — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Majhen recital pianista Leona Engelmana — 20.20 Radijska igra — 21.20 Serenadni večer — 22.10 Od popevke do popevke — 23.05 Noćni koncert

SREDA — 14. aprila

8.05 Glasbena matineja — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Himna na delu — 9.25 Domaće pesmi in napevi — 9.45 Tri Chopinove valčke izvaja Bailowsky — 10.15 Melodije za razvedrilo — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Na kmečki peči — 12.30 Dueti iz francoskih oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Kaj in kako pojo otroci pri nas — 15.30 Slovenske narodne — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 O življenju in delu Brahmsa — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Poje zbor France Prešeren iz Kranja — 20.20 Tako pojo in igrajo v Moskvi — 20.40 Vrag in Katra — radijska priredba opere — 22.10 Noćni akordi — 23.05 Literarni noćturno — 23.15 Jazz s plošč

ČETRTEK — 15. aprila

8.05 Jutranji zabavni zvoki — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Glasbeni vedež — 9.45 Slovenske narodne vam poje Danica Filipčič — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05

Kmetijski nasveti — 12.15 Opoldanski domači pele-mele — 12.30 Klavir, čelo in klarinet — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Naši solisti v operah — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Pihalna godba RTV — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Odskočna deska — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domaćih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Glasbeni noćturno — 22.10 Hindemithov večer

PETEK — 16. aprila

8.05 Pika nogavička — baletna suita — 8.35 Melodije za razvedrilo — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Igra vam pihalna godba Rudolf Urbanec — 9.35 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Komorni zbor RTV Ljubljana — 10.35 Novo na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Domaće pesmi in napevi — 12.30 Iz oper starih italijanskih mojstrov — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Minute za ansambelsko glasbo — 15.25 Napotki za turiste — 15.30 Irske narodne pesmi — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zvočni mozaik — 20.30 Tedenki zunanjepolitični pregled — 20.40 Svetovne operne hiše — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazz — 23.05 Literarni noćturno — 23.15 Ognjemeti v noći

K I N O

Kranj »CENTER«

10. aprila amer. barv. CS film BREZNO IN NIHALO ob 18. in 20. uri, premiera amer. barv. CS filma PTICI ob 22. uri

11. apr. poljski film MATI IVANA ANGELSKA ob 10. uri, amer. barv. CS film PTICI ob 13. in 21. uri, amer. barv. CS film BREZNO IN NIHALO ob 15., 17. in 19. uri

12. aprila premiera franc. filma MINULO LETO V MARIENBADU ob 16., 18. in 20. uri

14. aprila amer. barv. CS film PTICI ob 15.50, 18. in 20.10 uri

15. aprila amer. barv. CS film PTICI ob 15.50, 18. in 20.10 uri

Kranj »STORŽIČ«

11. aprila nemški film TOLPA GROZE ob 16., 18. in 20. uri

12. aprila nem. film SKRIVNOSTNA GROFICA ob 16., 18. in 20. uri

13. aprila franc. film MINULO LETO V MARIENBADU ob 16. in 20.30 uri, amer. barv. CS film RODOŠKI VELIKAN ob 18. uri

14. aprila nem. barv. film NE POSILJAJ ŽENE V ITALIJO ob 16. in 20. uri

15. aprila amer. barv. CS film NAVARONSKA TOPOVA ob 17. in 19.40 uri

Cerklje »KRVAVEČ«

10. aprila amer. CS film NAPAD V ZORI ob 20. uri

11. aprila amer. CS film NAPAD V ZORI ob 17. uri, jug. barv. film KAPETAN LESI ob 19. uri

Preddvor

10. aprila angleški film USODNA CIGANKA ob 20. uri

Naklo

11. aprila amer. barv. CS film AVANTURE MLADEGA ČLOVEKA ob 17. uri

Gorje

11. aprila angl. film USODNA CIGANKA ob 16. in 18.30

Kropa

11. aprila ital. barv. CS film MONGOLI ob 16. in 19.30

Jesenice »RADIO«

10. do 11. aprila angl. barv. CS film UBIJALEC STARE GOSPE

12. aprila ital. franc. barvni CS film ANA IZ BROOKLYNA

13. do 14. aprila ruski film SVEJK V RUSIJI

15. do 16. aprila nemški film SKRIVNOSTNA GROFICA

Jesenice »PLAVZ«

10. do 11. aprila ruski film SVEJK V RUSIJI

12. do 13. aprila angl. barv. CS film UBIJALEC STARE GOSPE

15. do 16. aprila polj. CS film GANGSTERJI IN FILANTROPI

Zirovnica

10. aprila češki CS film LABIRINT SRCA

11. aprila amer. film PATROLA SMRTI

14. aprila angl. barv. CS film UBIJALEC STARE GOSPE

Dovje Mojstrana

10. aprila amer. film PATROLA SMRTI

11. aprila češki film LABIRINT SRCA

15. aprila angl. barv. CS film UBIJALEC STARE GOSPE

Koroška Bela

10. aprila poljski CS film GANGSTERJI IN FILANTROPI

11. aprila nem. jug. barv. CS film VINETOU II. DEL

12. aprila ruski film SVEJK V RUSIJI

Kranjska gora

10. aprila poljski barv. CS film GANGSTERJI IN FILANTROPI

15. aprila ruski film SVEJK V RUSIJI

16. aprila angl. barvni CS film UBIJALCI STARE GOSPE

Podnart

10. aprila nem. barv. film JAZ NISEM CASANOVA ob 19. uri

11. aprila nem. barv. film JAZ NISEM CASANOVA ob 17. uri

11. aprila jug. barv. film DEZELA PETIH KONTINENTOV ob 19. uri

Radovljica

10. aprila amer. barv. CS film UPOR NA LADJI BOUNTY ob 19. uri

11. aprila amer. barv. CS film UPOR NA LADJI BOUNTY ob 15.30 in 19. uri

11. aprila jug. barv. CS film DEZELA PETIH KONTINENTOV ob 10. uri dop.

13. aprila jug. film POD ISTIM NEBOM ob 20. uri

14. aprila jug. film POD ISTIM NEBOM ob 18. in 20. uri

15. aprila amer. barv. CS film OTROCI KAPETANA GRANTA ob 20. uri

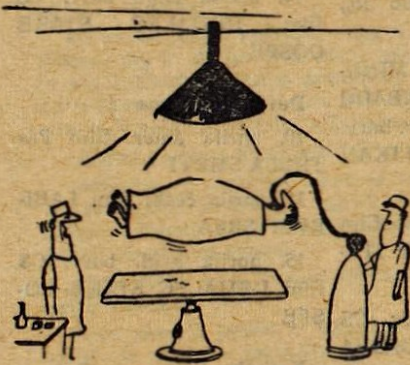
16. aprila amer. barv. CS film OTROCI KAPETANA GRANTA ob 18. uri

16. aprila angl. CS film BILLY BOOD — PEKLENSKA FREGATA ob 20. uri

Za razvedrilo

ZANIMIVOSTI

POMOČ

Prenehajte s kisikom

NENAVADNO VPRAŠANJE

Doktor, ali bo kmalu umrla?

STRAH

Ne bojte se! Gre samo za majhno stavo

DRUŽBA

Tako si je želel družbe

PREGLED

V vašem alkoholu je premalo krvi

VELIKA DOTA

Prav, poročiva se. Toda ali tmaš vseljivo klop?

VODNA PARA OBKROŽA VENERO

Balon z avtomatično krmiljenim teleskopom, ki je dosegel 21. februarja višino 26,4 km, je posredoval podatke, da obkroža planet Venero vodna para. Količina vodne pare nekako ustreza količini, ki se nahaja v gornjih plasteh zemeljske atmosfere.

Zaradi te ugotovitve domneva dr. Strong, direktor astrofizikalnega laboratorija John-Hopkins univerze v Baltimoru, da eksistira na planetu določena oblika življenja. Že prej so ugotovili na Veneri prisotnost ogljikovega dioksida. Voda in ogljikov dioksid pa sta osnova za življenje rastlin.

Poročilo dr. Stronga zanika ugotovitve sonde »Mariner«, ki je preletela Venero 14. decembra 1962 in izmerila površinsko temperaturo planeta okoli 425 stopinj Celzija. Pri tej temperaturi namreč ni možno življenje.

ODPORNO LEPILO

Novo anorgansko lepilo s trgovskim imenom »Thermostix« je zelo odporno pri visokih temperaturah. Svojo sposobnost obdrži še pri temperaturi 1093°C. Uporabljajo ga za lepljenje delov iz jekla, bakra, aluminija, stekla, porcelana in drugih materialov. Poleg navedenega pa je sijajna površinska zaščita proti kislinam.

»Thermostix« ima visoko sposobnost veziva in ga lahko nanašajo na predmete s čopičem ali pa strojno.

MISLI...

Res je, da čas zdrav: rane nesrečnikov, vendar dela to tako slabo, da vedno ostanejo globoke brazgotine.
Romain Rolland

Če bi človeku nič ne viselo nad glavo, bi se dušil od samega dolgčasa.
Romain Rolland

Ljubezen pozna samo tisti, ki ljubi brez upanja
Fričrich Schiller

Strast do vladanja je najstrašnejša bolezen človeškega duha.
Voltaire (François Marie Arouet)

Večer je velika predstava spominov.
Dante

Brž ko so ljudje v družbi, izgubijo občutek lastne slabosti.
Montesquieu

Kdor molči je bedak, zato so ribe najbolj bedaste od vseh živali.
Lessing

V ljubezni je, možna ena sama zmagata — pobeg!
Napoleon

Življenje brez praznikov je kakor dolga pot brez gostilne.
Demokrit

Pošteno delo ima prijazno lice.
Thomas Dekker

Televizija

SOBOTA — 10. aprila

RTV Ljubljana 17.40 Mamin rojstni dan - lutkovna oddaja — RTV Zagreb 18.05 Glasbeni odmevi — RTV Ljubljana 18.25 TV obzornik — RTV Zagreb 18.45 Kanjoš Macedonovič — II. del — RTV Ljubljana 19.30 Vsako soboto — 19.45 Cik-cak — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — 20.30 Stare pesmi in romance — RTV Ljubljana 20.40 Sprehod skozi čas — RTV Beograd 21.10 Golo mesto — serijski film — 22.30 TV obzornik

NEDELJA — 11. aprila

RTV Zagreb 10.00 Kmetijska oddaja — RTV Beograd

10.45 Na črko, na črko — RTV Ljubljana 11.30 Gozdni čuvaji — RTV Zagreb 15.30 Prenos športnega dogodka — RTV Ljubljana 19.00 Dr. Kildare - film — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.45 Vabilo za quiz — RTV Beograd 22.00 Poročila

PONEDELJEK — 12. aprila

RTV Ljubljana 11.40 Televizija v šoli — 15.20 Ponovitev šolske ure — 16.40 Ruščina na TV — 17.10 Govorimo angleško — RTV Beograd 17.40 Francozi pri vas doma — RTV Zagreb 18.10 Risanke — RTV Ljubljana 18.25 TV obzornik — 18.45 Kuharski nasveti — RTV Beograd 19.15 Tedenski športni pregled —

19.45 Pomoč izvozu - reportaža — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb 20.30 Kratak TV koncert — 20.40 Banket - TV igra — RTV Ljubljana 21.40 Naš teleobjektiv — RTV Ljubljana 22.05 TV obzornik

TOREK — 13. aprila

Ni sporeda!

SREDA — 14. aprila

RTV Zagreb 16.50 Ruščina na TV — 17.10 Učimo se angleščine — RTV Ljubljana 17.40 Filmi za otroke — RTV Beograd 18.00 Slike sveta — otroški filmi — RTV Ljubljana 18.25 TV obzornik — 18.45 Reportaža radia Skopje — 19.00 Kaleidoskop — RTV Za-

greb 19.15 Koncert iz muzeja — RTV Ljubljana 19.45 Cik-cak — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Poezija Cirila Zlobca — 20.40 Deset zadetkov — 21.55 Kulturna panorama — 22.30 TV obzornik

CETRTEK — 15. aprila

RTV Zagreb 10.00 Televizija v šoli — RTV Beograd 11.00 Francozi pri vas doma — RTV Ljubljana 16.40 Ruščina na TV — 17.10 Govorimo angleško — RTV Zagreb 17.40 Mendov spored — RTV Ljubljana 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Beograd 18.45 Reportaža studia Sarajevo — 19.15 Koncert jazz orkestra RTV Beograd — RTV Ljubljana — 19.45 Kaleido-

skop — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — 20.35 Narodna glasba — RTV Ljubljana 20.45 Rezerviran čas — 22.00 Magnetoskopski posnetek otvoritve SPENT-a — 22.40 TV obzornik

PETEK — 16. aprila

RTV Zagreb 16.50 Ruščina na TV — 17.10 Učimo se angleščine — 17.40 Televizija v šoli — 18.10 Skrinjica, ki pripoveduje — RTV Ljubljana 18.25 TV obzornik — 18.45 TV tribuna — 19.15 Narodna glasba — 19.45 TV akcija — RTV Beograd 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana 20.30 Oddaljeno bobnenje — film — 22.00 TV obzornik